

בצלם - מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.).

بتسيلم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة

B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

מערכת השיפוט הצבאי

בגדה המערבית

ירושלים, נובמבר 1989

רחוב התעשייה 8, ת.ד. 53132, ירושלים 91531, טלפון 6735599 (02), פקס 6749111 (02)
8 Hata'asiya St. (4th Floor), P.O.Box 53132, Jerusalem 91531, Tel. (02) 6735599, Fax (02) 6749111
mail@btselem.org <http://www.btselem.org>

תוכן

4	מבוא
6	מקורות המחקר
8	הבסיס המשפטי למערכת השיפוט בגדה המערבית
9	מעצר
12	אי מתן הודעות על דבר המעצר ומקום החזקת העצורים
17	ביקורי עורכי-הדין בבתי המעצר
18	הארכות מעצר
19	תצפיות בבית-המשפט ברמאללה
35	מסקנות
37	נספח א': תרגום הודעה לעיתונות של איגוד עורכי הדין הערבים בגדה המערבית
39	דרישות עורכי-הדין המופיעים בשטחים עם הכרזת שביתתם, כפי שסוכמו במכתב ללשכת עורכי הדין
41	נספח ב': מכתבי בצלם אל דובר צה"ל
44	נספח ג': תצהיר עו"ד אוסמה עבדאללה מוחמד זיד (כילאני)
45	נספח ד': הודעה מטעם ב"כ היועץ המשפטי לממשלה בג"צ 670/89
49	נספח ו': מכתב היועץ המשפטי בבית-אל לעו"ד דן סיימון על יישום הנהלים החדשים בעת מעצר. פסק דין בבג"ץ 670/89
50	נספח ז': מכתבי תלונה של עורכי-דין
63	נספח ח': מעצר עד תום ההליכים, רבחי עזיז ג'ואברה, תיק 267/89
64	נספח ט': דיון בתיק 2572/89, ברמאללה
66	נספח י': דו"ח על ביקור בבית המשפט הצבאי ברמאללה – ד"ר עידית דורון ופרוטוקול הדיון
71	נספח יא': שאלוני בצלם לתצפית
69	נספח יב': מכתב של סרן משה בכר לרמ"ט הפיקוד והפצ"ר
74	נספח יג': דיון בתיק 1104/89 ברמאללה

נכתב ע"י דפנה גולן

תודות לד"ר סיליה פסברג, עו"ד אביגדור פלדמן, עו"ד דן סיימון, עו"ד יהושע שופמן ולשירלי ערן.

תודה לעופר זאבי על עזרתו בהכנת קובץ הדו"ח לפרסום באינטרנט.

מבוא

הפרקליט הצבאי הראשי מסר במסיבת עיתונאים ב-19 באוקטובר 1989, כי מאז תחילת האינתיפאדה ביצעו כוחות הביטחון כ-40,000 מעצרים בשטחים. מתוך הנעצרים הועמדו לדין בבתי-משפט צבאיים 18,000 פלסטינים. מנתוני הפצ"ר עולה כי העומס על המערכת המשפטית כבד מאוד, וכי למרות תגבורת כוח האדם בשנתיים האחרונות, המערכת קורסת תחת המספר הרב של העצורים והכמות הגדולה של המשפטים. בשנת 1989 קיימו עורכי-הדין, המופיעים בבתי-המשפט הצבאיים בשטחים, שתי שביתות בניסיון לזעזע את המערכת ולגרום לשינוי השיטה, שעל-פי דבריהם מפירה זכויות בסיסיות של חשודים ונאשמים פלסטינים (נספח א').

דו"ח זה בוחן את תפקוד מערכת המשפט הצבאית מתוך התייחסות לחוק בשטחים. הדו"ח מחולק לשני חלקים: הראשון נסמך על ראיונות שקיימנו עם עורכי-דין, תובעים ושופטים צבאיים. החלק השני ממוקד על תצפיות שערכנו במשך שמונה חודשים בעזרת קבוצה של 7 עורכי-דין ישראלים בבתי המשפט ברמאללה. הדו"ח אינו מקיף את כל ההיבטים של תפקוד מערכת השיפוט הצבאית. הוא ממוקד רק בגדה המערבית, ואין הוא עוסק ברצועת עזה.

הדו"ח עוסק רק במקרים בהם מתקיים הליך שיפוטי. עם זאת יש לזכור כי רבים מהכלואים הפלסטינים אינם מגיעים לבתי-המשפט, אלא נכלאים לתקופות מעצר מינהלי מבלי שיועמדו לדין. למפקד צבאי ניתנת הרשות להוציא צו מעצר מינהלי אם יש לו "יסוד סביר להניח שטעמי ביטחון האזור או ביטחון הציבור מחייבים שאדם פלוני יוחזק במעצר"¹. על פי נתוני הפצ"ר מאז תחילת האינתיפאדה הוצאו למעלה מ-9,000 צווי מעצר מינהלי. מראשית אוגוסט 1989 ניתן להטיל 12 חודשים של מעצר ללא משפט במקום 6 חודשים כפי שהיה מותר קודם.² דו"ח זה הינו דו"ח ראשון ו"בצלם" ימשיך לעקוב ולפרסם נתונים והערכות לגבי תפקוד מערכת המשפט בשטחים.

מקורות המחקר

עד כה פורסמו דו"חות מועטים על מערכת השיפוט הצבאי בשטחים. ב-1987 פרסם ארגון זכויות האדם "אל-חאק" חוברת שכותרתה Justice? The Military Court System in the Israeli-Occupied Territories.³ בחוברת מושוות פעילות מערכת השיפוט בשטחים והבסיס החוקי עליה היא נסמכת, לדרישות החוק הבינלאומי.

ביולי '89 התפרסם דו"ח של ארגון זכויות אדם אמריקאי, Lawyers Committee for Human Rights, ובו מידע על הגורמים לשביתת עורכי-הדין בגדה.⁴ הדו"ח מבוסס על ראיונות עם עורכי-דין ישראלים ופלסטינים ומתמקד בניתוח טענותיהם על הקשיים העומדים בפניהם בייצוג לקוחותיהם.

עיקר המחקר המפורסם כאן מבוסס על ראיונות שערך "בצלם" עם עורכי דין, שופטים ותובעים, ועל תצפיות שערכנו בעזרת 7 משפטנים ועורכי-דין ישראלים בבתי-המשפט ברמאללה ובשכם.

הנתונים הרשמיים המפורסמים כאן הם אלו שנתן הפרקליט הצבאי הראשי בראיונות לעיתונות. מכתבינו אל תא"ל נחמן שי, דובר צה"ל, בהם ביקשנו פרטים על מספר העצורים, מספר כתבי האישום שהוגשו ותוצאות המשפטים, נשארו ללא מענה (מכתבינו מופיעים בנספח ב'). למרות שחזרנו וביקשנו, בכתב ובעל-פה מידע בנושאים אלו - לא נענינו. לפיכך, חסר מידע מספרי חשוב ביותר. לא ידוע לנו כמה משפטים התנהלו ב-1988 וב-1989; לא ידוע כמה נאשמים זוכו וכמה הורשעו; לא ברור כמה אנשים נעצרו וכמה שוחררו בערובה.

הבסיס המשפטי למערכת השיפוט בגדה המערבית

בתי-המשפט הצבאיים בגדה המערבית פועלים על יסוד צו בדבר הוראות הביטחון שהותקן ב-1967, וצו חדש שהחליף את הצו הקודם בשנת 1970.⁵ אלוף הפיקוד ממנה, בהמלצת הפרקליט הצבאי הראשי, קצינים בשירות סדיר ובשירות מילואים כשופטים משפטאים וכתובעים צבאיים.

בתי-המשפט יושבים בהרכב של שלושה שופטים, קציני צה"ל, מהם לפחות אחד בעל הכשרה משפטית, או בהרכב של דן יחיד, שהוא קצין משפטאי.⁶ בסמכותו של דן יחיד, לפי הצו, לגזור על נאשם מאסר שלא יעלה על חמש שנים, או קנס שלא יעלה על זה הקבוע בצו בדבר העלאת קנסות שנקבעו בתחיקת ביטחון, התש"מ-1980. לחיוב בדין ולגזר-דין של בית-משפט צבאי בהרכב של שלושה, יש תוקף רק לאחר שאושר על-ידי מפקד האזור.⁷

על-פי הנחיות משטרת ישראל, שהוצאו באישור היועץ המשפטי לממשלה והפצ"ר, ניתן להביא לדין בפני בית-משפט צבאי אחד מאלה: (1) תושב מקומי שעבר עבירה על-פי תחיקת ביטחון באזור; (2) תושב מקומי שעבר עבירה על-פי החוק המקומי והעבירה במהותה פוגעת בביטחון צה"ל באזור, בישראלים הפועלים או המבקרים באזור, או בתושב מקומי, בשל פעילותו בשירות שלטון צה"ל ובשיתוף עימו, או שהיא פוגעת בצורה חמורה בסדרי השלטון; (3) מבקר מישראל (לרבות תייר) שעבר עבירה באזור לפי החוק המקומי, או לפי תחיקת הביטחון, ואותו מעשה אינו מהווה עבירה לפי החוק בישראל; (4) מי שעבר עבירה באזור וראש לשכת החקירות של המשטרה באזור סבור, כי ראוי שמשפטו יתברר בפני בית-משפט צבאי, והיועץ המשפטי של האזור הסכים לכך.⁸

בפועל, רק תושבי האזור הפלסטינים, ולעתים גם מבקרים זרים, נשפטים בבתי-המשפט הצבאיים. תושבי ישראל והתושבים היהודים של השטחים נשפטים בבתי-משפט בישראל.

הדיונים מתנהלים בדלתיים פתוחות.⁹ חובת בית-המשפט למנות מתרגם לכל מי שאינו שומע עברית¹⁰ ועל השופט לנהל פרוטוקול דיונים.¹¹ התביעה מתנהלת על-ידי מי שנתמנה על ידי מפקד האזור כתובע צבאי¹² והנאשם רשאי להיעזר בסגור.¹³ אם האשמה היא עבירה חמורה, חייב הנאשם להיות מיוצג ובית המשפט ימנה לו סניגור במידת הצורך.¹⁴

מערכת השיפוט הצבאי בגדה מחולקת לשני מרחבים, האחד מרכזו ברמאללה והשני בשכם. בית-משפט קבוע ברמאללה משרת את נפות רמאללה, חברון בית לחם ויריחו. לבית-משפט זה מסונף גם בית-משפט בחברון בו הוחל לאחרונה לערוך דיונים במתכונת מורחבת. בית-המשפט בשכם משרת את נפות שכם, ג'נין וטול-כרם. בינואר 89 נפתח בית-משפט קבוע בג'נין, המסונף לבית המשפט בשכם, שם מתקיימים דיונים 3-4 פעמים בשבוע. לבתי-המשפט הצבאיים שתי מזכירות, האחת ברמאללה והאחרת בשכם; גם התביעה הצבאית פועלת בחלוקה גיאוגרפית זאת.

בעקבות המלצת בג"צ, הוקמה באפריל 89 ערכאת ערעורים שמקום מושבה ברמאללה.¹⁵ אלוף הפיקוד הוא הממנה את התובע והוא גם הממנה את השופט, בהמלצת הפצ"ר. הוא רשאי להקל בעונש ולבטל את פסקי-הדין.

מעצר

הבסיס המשפטי למעצר

סעיף 78 לצו בדבר הוראות ביטחון קובע, כי מותר להחזיק אדם במעצר במשך 18 יום ללא צו מעצר של שופט.* בישראל מותר להחזיק אדם במעצר ללא פקודת שופט 48 שעות בלבד. ברגע שמתברר כי אין יסוד לחשד שהיה עילת המעצר, או ברגע שמסתיים הצורך במעצר (למשל, מפני שנסתיימה החקירה או החשש לסיכולה), חייבת המשטרה לשחרר את העצור, ולא להמתין עד עבור 48 שעות מן המעצר בישראל.¹⁶

מעצר הינו פגיעה חמורה בזכויות האדם, הוא פוגע בחירות האדם, פוגע במשפחתו ובפרנסתו. מעצר למשך 18 יום, ללא צו מעצר מאת שופט, כפי שמותר בשטחים, הוא מעצר ממושך ביותר.

ועדת החקירה הממלכתית לבדיקת פעולת השב"כ, המכונה ועדת לנדאו, ציינה במסקנותיה כי מעצר ללא הוראת שופט לתקופה של 18 יום הוא פגיעה חמורה בזכות האדם. הוועדה המליצה, בין שאר המלצותיה, על קיצור תקופת המעצר עד להבאת אדם בפני שופט בשטחים, מ-18 יום ל-8 ימים.

כזכור, אומצו מסקנות הוועדה בהחלטת ממשלה, אולם לא נעשה דבר ליישום המלצה זאת. עוה"ד יהושע שופמן, מהאגודה לזכויות האזרח, פנה אל הפרקליט הצבאי הראשי וביקש את יישום ההחלטה. תשובת הפצ"ר הייתה, כי בשל המצב בשטחים נדחה יישום ההחלטה בשנה.

בשטחים, שופט רשאי להאריך את תקופת המעצר עד שישה חודשים בלא שיוגש כתב אישום.¹⁷

בישראל, ניתן להחזיק אדם במעצר לצורכי חקירה עד 30 יום. שופט יכול להאריך תקופת מעצר עד ל-90 יום אך ורק אם מוגשת בקשה על-ידי היועץ המשפטי לממשלה. הליך זה הוא נדיר ביותר.¹⁸

בשטחים, אחרי הגשת כתב אישום, ניתן להחזיק אדם במעצר עד תום ההליכים, ואין הגבלה על משך הזמן שבו ניתן להחזיק אדם במעצר ללא פסק-דין מרשיע.

בישראל, על-פי החוק, "נאשם, שלאחר הגשת כתב האישום עליו, היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום תקופה המצטרפת כדי שנה אחת ומשפטו בערכאה ראשונה לא נגמר במתן פסק-דין - ישוחרר מן המעצר".¹⁹ רק שופט בית המשפט העליון מוסמך להאריך את תקופת המעצר מעבר לתקופה זאת.

* סעיף 87(ג) נותן סמכות להחזיק במעצר עד 96 שעות;

ס"ק (ד) נותן לקצין סמכות להאריך תקופה זו ב-7 ימים;

ס"ק (ה) מאפשר לו להאריך את התקופה ב-7 ימים נוספים; בסה"כ 18 יום.

בישראל, כמו גם בשטחים, רשאי בית המשפט לשחרר עצורים בערובה. בשטחים עושה בית המשפט שימוש מוגבל באפשרות זאת.

בשטחים, כמו בישראל, יש לחשוד זכות לראות עורך דין מרגע המעצר. עורך-הדין יכול להקפיד כי דרכי החקירה תהיינה נאותות וכי החשוד יממש את זכותו להגנה הולמת או לשחררו בערובה. הסנגור גם אמור להסביר לחשוד את זכויותיו ואת המשמעות המשפטית של התנהגותו.²⁰

בשטחים, ניתן לדחות את הפגישה של עצור עם עורך דינו עד 30 יום, במידה שהדבר דרוש לצורך קיום חקירה.

בישראל ניתן לאסור פגישה עם עורך-הדין לתקופה של 15 יום בלבד, במקרה של חשד לביצוע עבירות ביטחוניות מסוימות. רק שופט מוסמך להאריך את תקופת איסור המפגש ל-30 יום.

בשטחים, עם תום 30 ימי איסור הפגישה שניתנו בצו מינהלי, מוסמך שופט להאריך את התקופה ב-60 יום נוספים.

בישראל, מצב של איסור מפגש עם עורך-דין הוא חריג.

בשטחים, בכל מקרה שיש חקירת שב"כ, נדחה המפגש עם עורך-הדין עד לסיום החקירה. יצוין כי ברוב המקרים בהם עתרו עורכי-דין לבג"צ, בטענה כי אין הצדקה ביטחונית אמיתית לאיסור הפגישה, בוטל מיד איסור המפגש. כלומר, יש יסוד סביר להניח, שאיסור המפגש למשך 30 יום נהפך לנוהג, מבלי שתהיה לו במקרים רבים הצדקה ביטחונית אמיתית.

בשטחים, מדגיש הצו כי מניעת פגישה עם עורך-הדין אפשרית רק אם ניתן על כך אישור בכתב על-ידי רשות מוסמכת (ברוב המקרים סמכות זו היא השב"כ.²¹ למעשה, לא מוצג אישור זה בכתב לעורך-הדין, ומניעת הפגישה עם חשודים היא מעשה שבשגרה ברוב החשדות לעבירות פח"ע בשטחים .

כאשר אין צו איסור פגישה, עורך-הדין יכול באופן עקרוני לפגוש מיידית את העצור. ברמה המעשית לא ניתן לעורכי-הדין לראות את לקוחותיהם במתקני ההשהיה. מיתקנים אלו נמצאים בחצרות הממשל הצבאי, שם חל איסור, המנוגד לחוק, לפגישות בין עצורים לעורכי-דין. העצורים מוחזקים במתקני השהיה לתקופה הנמשכת גם שבוע ימים.²²

המפגש בין עצורים ועורכי-דינים אינו מתאפשר אם כך בימים בהם העצורים שוהים במתקני השהיה, ובמשך 30 יום בהם מנועה הפגישה על-ידי הרשות המוסמכת: כלומר, ברוב המקרים בהם מתנהלת חקירת שב"כ נגד העצור.

בפועל, למרות הוראות הצו, נתקלים עורכי-הדין בבעיות חמורות המונעות מהם פגישות עם לקוחותיהם גם כשאינם נמצאים במתקני השהיה, ואינם מנועים מפגישה בשל סיבות ביטחוניות. שתי הסיבות העיקריות הן קושי באיתור העצורים ודחיית ביקורים על-ידי מפקדי מתקני הכליאה או אנשי צוותם.

אי מתן הודעות על דבר המעצר ומקום החזקת העצורים

הצו בדבר הוראות ביטחון קובע, בסעיף 78א (ב), כי "נעצר אדם, תימסר ללא שיהוי ידיעה של מעצרו ומקום הימצאו לאדם הקרוב, זולת אם ביקש העצור שלא להודיע כאמור".²³

זכותו של אדם המוחזק במעצר להודיע לקרוביו על דבר המעצר ועל מקום החזקתו - זכות יסוד היא. זכות זו נגזרת מעקרונות צדק כלליים ומהשמירה על כבוד האדם.²⁴ משפחת העצור שרויה בחרדה כשאינן יודעת מה קרה לעצור, היכן הוא ועל-ידי מי נלקח. הודעה למשפחה על דבר ומקום המעצר היא הכרחית כדי לפתור מצב חרדה זה. בהיעדר ידיעה על דבר המעצר ומקום החזקת העצור, אין קרוביו יכולים להשיג לו עורך דין ואין עורך-הדין יכול לפנות אליו כדי להעניק לו ייעוץ משפטי.

המחוקק הצבאי ביקש להבטיח את זכויות העצורים בהוראה משלימה ומחזקת הקובעת כי "לבקשתו של העצור תימסר הודעה כאמור בסעיף קטן (ב) גם לעורך דין שהעצור נקב בשמו".²⁵

יו"ר איגוד עורכי-הדין הערבים בגדה, עלי גוזלאן, טען כי אין מיידעים את עורכי-הדין על מעצר לקוחותיהם וכי לרוב גם משפחות העצורים ניזונות משמועות בקשר לדבר מעצרו ומקום החזקתו של בן משפחתם.²⁶ כל עורכי-הדין איתם נפגשו סיפרו לנו על הקשיים באיתור עצורים. ראשית עליהם לפנות אל היועץ המשפטי בבית-אל, כדי לקבל מידע על מקום החזקתו של עצור. קבלת המידע נמשכת בין יום לשבוע, ואז מתחיל ניסיון האיתור בבתי המעצר השונים. במקרה שהעצור הועבר למיתקן מעצר אחר, מודיעים ממשרד הרישום במיתקן המעצר רק על עובדת העברתו אולם לא על מקום הימצאו החדש.

עוה"ד אביגדור פלדמן ציין כי העברת עצורים ממיתקן כליאה אחד למיתקן כליאה אחר, לרוב אינה מתועדת וכי בתי-המשפט נתקלו בקשיים חמורים כשניסו בעבר לשחזר את תנועות העברתם של עצורים.²⁷

בתחילת אוגוסט '89 עתרו בני משפחות עצורים, מוסא יונס מוחמד עודה, אחמד ג'בר יוסף שאהין, עזיזה ג'מעה סלימאן אבו שקרה, והאגודה לזכויות האזרח בישראל, באמצעות עוה"ד דן סיימון, לבית המשפט הגבוה לצדק על אי מתן הודעות על דבר ומקום המעצר של עצורים תושבי השטחים המוחזקים על-ידי כוחות צה"ל. על-פי עדויות שלושה מן העותרים, הם לא קיבלו כל הודעה טלפונית, גלויה, מברק או כל הודעה אחרת, בדבר מעצר בני משפחתם, וניזונו משמועות בלבד באשר למיתקן הכליאה שהועברו אליו. לעתירה צורף תצהיר של אוסמה זיד כילאני, עורך דין המייצג מאות עצורים בשטחים, כי "מעולם לא זכה לקבל הודעה מאת מפקדת מיתקן כליאה או מאת אדם העצור במיתקן כליאה או מאת כל גורם אחר מנציגי המשיבים בדבר מעצר של מי מלקוחותיו" (נספח ג'). אוסמה עודה, עותר מס' 1, תושב אל-עזרייה, מצהיר כי ביום 5.7.89 בשעה 1:30 לפנות בוקר הגיעו חיילים לביתו, הוציאו את בנו מהמיטה ולקחו אותו איתם. מאז יום המעצר ועד ליום 8.8.89 לא קיבל מר עודה כל הודעה טלפונית, גלויה, מברק או כל הודעה אחרת מגורם כלשהו, בדבר מעצר בנו או מקום מעצרו. יצוין כי בביתו יש מכשיר טלפון. שמועה הגיעה לאוזניו שבנו מוחזק בכלא דהרייה. הוא ניגש ביום 17.7.89 לכלא, אך שם בנו לא הופיע ברשימת שמות העצורים שהייתה תלויה שם.

בעקבות שמועה נוספת, לפיה מוחזק בנו בכלא ענתות, נסע מר עודה עם עוה"ד אחמד דיאד לענתות. עוה"ד דיאד נכנס ובירר האם בן העותר מוחזק שם, אך נענה בשלילה על-ידי שלטונות הכלא. ב-30 באוגוסט, כ-8 שבועות לאחר המעצר ובעקבות העתירה לבג"צ, קיבל מר עודה הודעה על מקום מעצר בנו.

העותרים מפרטים הפרות עקביות של חובת ההודעה ומבהירים כי על-ידי כך נשללת מהעצורים ההגנה המשפטית שהם זכאים לה, לרבות יעוץ לעצורים בדבר זכויותיהם המשפטיות, האפשרות להגיש בקשות שחרור מהמעצר באופן מידי וכיו"ב, כן נשללת מהם הידיעה כי מאן דהוא דואג לעניינם מחוץ לכותלי מיתקן המעצר.

עוד הוסיפו העותרים, כי "הפרת חובת ההודעה גורמת נזקים גם לקרובי העצורים, בכך שמרגע המעצר ואילך מאבדים הם כל קשר עם העצורים. הם נזקקים לטרוח ולכתת רגליהם כדי לאתר את מקום המעצר. הם אינם מסוגלים לשלוח עורכי-דין לדאוג לעצורים והם חיים תחת חרדה וחרושת שמועות".²⁸

יומיים לפני מועד הדיון בעתירה בבג"צ, הגיש היועץ המשפטי לממשלה הודעה על נהלים חדשים בדבר הודעה למשפחות על דבר ומקום המעצר. היועץ המשפטי הבהיר כי "לנוכח אירועי ההתקוממות, כאשר כפועל יוצא מהתגברות מעשי האלימות והפרות הסדר באזורים, גדל באופן משמעותי מספר העצורים ונדרשה השמתם במתקני השהיה וכליאה שונים, תוך ניידות מוגברת ביניהם". לכן, "נערמו קשיים רבים על דרך יישומן של הוראות הצו, והפעלתן". "אולם", הוסיף היועץ המשפטי, "בימים אלה ממש, הוכנסו שינויים בהוראות הנוהל, אשר בין השאר, יש בהם כדי ליתן מענה, גם לטענות שבעתירה"²⁹ (נספח ד').

עיקרן של ההוראות כפי שנוסחו על-ידי פרקליטות המדינה הן:

(א) נקבעה שיטת דיווח בין מתקני הכליאה השונים לבין מרכז שליטה בו רוכז המידע בדבר מעצרים ותנועות עצורים במתקני הכליאה השונים. מרכז השליטה הופקד על מסירת דיווח יומי בדבר מצבת העצורים, בין היתר גם למושלים הצבאיים בנפות המינהל האזרחי.

(ב) נקבע נוהל לפיו תינתן לכל עצור גלוית דואר, על-מנת שיכתוב לבני משפחתו ובכך יודיע להם על מקום הימצאו.

(ג) בפועל, בנוסף על אלה, יפורסמו בנפות המינהל האזרחי מדי יום גם רשימות העצורים שנמצאו במתקני השהיה שבנפות באותה עת.³⁰

על-פי הנהלים החדשים ייתלו במינהל האזרחי רשימות מפורטות של כל העצורים, כולל אלו שעצורים מחוץ לנפה. הרשימה שתהיה מוגנת מפני תלישה תעודכן ותציין את שינוי מיקומם ולאיזה כלא הם הועברו. עוה"ד דן סיימון, מהאגודה לזכויות האזרח, ביקר ב-29.10.89 בבניין המינהל האזרחי בבית-לחם, ומצא שלא מקיימים את הנהלים החדשים. לא תולים רשימות עצורים בכל יום, לא מגנים עליהן, כפי שהתחייב בנהלים החדשים, ולא נותנים כל מידע על עצורים תושבי האזור, שאינם מוחזקים במיתקן בית-לחם, או שהועברו מן המיתקן למיתקנים אחרים.³¹ כך היה המצב גם בביקור שערך עוה"ד דן סיימון בג'נין, ביום 12.11.89, כחמישה שבועות לאחר כניסת הנוהל לתוקף. בתשובתו לעוה"ד דן סיימון רוצה הודה היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון כי טרם יושמו ההסדרים החדשים וכי הוא מקווה שתוך שבועיים יכנסו הדברים למסלולם (נספח ו').

בראיונות שקיימנו עם עורכי-הדין מרי רוק, איברההים ברגותי, לאה צמל ועלי גוזלאן, המייצגים לקוחות רבים בשטחים התברר לנו כי הם לא הבחינו בשיפור כלשהו במצב .

ב-26 באוקטובר 89' למעלה מחודש לאחר שהנהלים החדשים למסירת מידע נכנסו לתוקף, תיאר עו"ד עלי גוזלאן ניסיונות שעשה ביום הקודם לאתר 5 עצורים. על שניים מהם לא היה ליועץ המשפטי כל מידע, ואילו על שלושה אחרים קיבל מידע מוטעה, כולל מידע מוטעה על מקום מעצרו של עוה"ד עדנאן אבו-ליילה.

ביום 21.11.89 נתנו שופטי בית המשפט העליון פסק דין בבג"צ 670/89 למרות שהעתירה נדחתה, משום שבאת כוח המדינה, הגב' נילי ארד, הודיעה על שינוי הנהלים בדבר הודעה על דבר המעצר ומקום ההחזקה במעצר:

מתוך פסק הדין של המשנה לנשיא מ. אלון:

כאמור, עתירה זו עניינה אי-קיום חובתם של המשיבים להודיע את דבר המעצר ומקום ההחזקה במעצר של מי שנעצר על ידם באזור יהודה ושומרון וחבל עזה. על חובתם זו של המשיבים נאמר בסעיף 78א(ב) של הצו בדבר הוראות ביטחון (יהודה ושומרון) (מס' 378), תש"ל-1970, כי-
נעצר אדם, תימסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום הימצאו לאדם הקרוב, זולת אם ביקש העצור שלא להודיע כאמור.
חובת הודעה זו הינה פועל יוצא מזכות יסוד הנתונה לאדם שנעצר, כדת וכדין, על ידי השלטונות המוסמכים, שאלה יביאו את דבר מעצרו ומקום מעצרו לידיעת קרוביו, למען ידעו מה עלה בגורלו של קרובם העצור, וכיצד ניתן להושיט לו את העזרה הדרושה לו כדי להגן על חירותו. זכות זו זכות טבעית היא ונגזרת היא מכבוד האדם ומעקרונות הצדק הכלליים, ונתונה היא הן לעצור עצמו והן לקרוביו.

תצהיר עותר מס' 2

תצהיר

אני החימו אהמז גבר וסר שאתין גיי. 6-94396641 אנציואת 2018, חתם
לאחר שהוזהרתי כי עלי לאמר את האמת וכי אהיה צמוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר כזה ככתב כדלקמן:

1. אני ניומן תרבהז זה לזגורק הקלמו עבית הגלפס
2. אני אהמז גבר וסר שאתין גיי. 6-94396641 אנציואת 2018, חתם
3. ג'ואק 6.7.89 זטודי 2300 נתנסו עביתו שבנוצ'יווא,
4. עזרו עזים הי'ום רפה, 2.8.89, עזו קיעלנו הקעס טא חקום
5. עמחתי מוצרו טא ג'ואק 7.7.89, פניתי לזלב האזק טע
6. הוואיל ועזו עז'ע ע'י רזלב האקום צדל' חפיה
7. אהמי נהמנה טע כרצ'י טע אטרו ע'י קזלב הווא'ט טק'י
8. כעקע כהר ימים גי'ע'ה טח'י'ע עאטני, טאקע טעטמנו
9. טע עז'ע ע'י רזלב האקום צדל' חפיה
10. אהמז גבר וסר שאתין גיי. 6-94396641 אנציואת 2018, חתם

חתימת המצהיר/ה

הנני מאשר כזה כי כיום _____ 2.8.89
במשרדי ברח' _____ מר/וב' _____
שוהה עצמו על-ידי תעורח והות מס' 94346141-6 (המסוכר לי באופן אישי) נאחרי שהוזהרתי כי עליו להצהיר אהאמת וכי
יהיה צמוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו הג'יל וחחם עליה.

חתימת עורר'דין

חתימת

ביקורי עורכי-הדין בבתי המעצר

על-פי הוראת השב"כ ניתן למנוע פגישה בין עורכי-הדין ולקוחותיהם למשך 30 יום מיום המעצר. אולם, עורכי-דין טוענים כי גם אחרי סיום תקופה זאת נמנעות מהם לא אחת הפגישות עם לקוחותיהם.

עוה"ד מרי רוק תיארה ביקור בכלא מגידו ב-29 בינואר 89'. היא רצתה לפגוש אחד מלקוחותיה, סלח טבויב בן 16 מחברון. הפגישה איתו הייתה חשובה לה שכן העצור היה חולה אסטמה ומשפטו עמד להתקיים ב-6 בפברואר. נאמר לה על-ידי הרשם שהעצור אינו בכלא. היא התעקשה באומרה שראתה אותו בכלא שבועיים קודם לכן. הקצין האחראי הסביר לה, שעל-פי המחשב "הוא באוהל 7, אבל אנחנו לא מוצאים אותו שם". היא יצאה ללוות לקוח אחר למרפאה שכן היו לו בעיות קיבה והוא הקיא דם. כשחזרה, חיכה לה טבויב בן ה-16, כולו רועד, עינו האחת אדומה מאוד ועל שני פרקי ידיו נראו סימנים עמוקים מאוד ואדומים, מהיותו קשור).³² עורכת הדין התלוננה בפני הקצין האחראי על כי ניסה למנוע את פגישתה עם לקוחה כדי שלא תראה את סימני התנאים הקשים בהם הוא מוחזק.

מניעת פגישות עם עצורים לאחר שטופלו שלא כראוי במתקני המעצר, דווחה גם על-ידי עורכי-דין אחרים. כמו כן קיבלנו העתקי תלונות שנשלחו ליועץ המשפטי בבית-אל, על עיכוב עורכי-דין במשך שעות בפתח מחנות המעצר, ועל העברת עצורים ממיתקן למיתקן ללא הודעה (נספח ז').

הארכות מעצר

בשטחים, על-פי החוק, "חייל רשאי לעצור, ללא פקודת מעצר, כל אדם העובר על הוראות צו זה (378) או שיש מקום לחשוד בו שעבר עבירה על צו זה.³³ כאמור, ניתן להחזיק אדם במעצר, ללא צו שופט, לתקופה של עד 18 יום. רוב העצורים משוחררים בתקופה שבין היום הראשון והיום השבעה-עשר למעצרו.

הארכות מעצר מעבר ליום ה-18 מתקיימות, אם כך, רק בהוראת שופט. אנשי "בצלם", לא היו נוכחים בדיונים בהארכת מעצר, המתקיימים במתקני המעצר או בבתי הכלא. אולם, בראיונות עם עורכי-דין פלסטיניים, נמסרו לנו פרטים על בעיות חמורות בסדרי הארכת המעצר. עורכי-הדין טענו כי במקרים רבים לא מודיעים להם מראש על מועדי דיונים, ולמעשה גם העצורים אינם יודעים מתי יגיעו השופטים לבית המעצר ומתי ידונו בעניינם, כך שאין הם יכולים להתכונן לדיון. כמו כן, בדיוני הארכת מעצר לא נשמר עקרון הפומביות, והם נערכים בדרך כלל בנוכחות הנאשמים והתביעה בלבד.

עוה"ד מרי רוק דיווחה על מקרה בו הוחזק לקוחה במשך שלושה ימים ללא צו שופט להארכת מעצרו, ותלונתה ליועץ המשפטי בבית-אל לא נענתה (נספח ח'). המקרה הזה הוא דוגמא לכך, שבמקרים מסוימים, אחרי שאדם מוחזק במעצר לצורכי חקירה שבועות ואף חודשים, לא מוגש כתב אישום והוא מקבל צו למעצר מינהלי.

במקרים רבים הראיות להארכת המעצר אינן גלויות לעורכי-הדין, ועל-פי טענות עורכי-הדין, לעתים קרובות העילה להארכת המעצר היא כי טרם הוכן כתב אישום. בבית המשפט בשכם, ב-18.10.89, קיבל נשיא בית המשפט טענה זאת והחליט על הארכת מעצר למרות שהסנגור טען כי אי הכנת כתב אישום אינה עילה משפטית מספקת להארכת מעצר. הסנגור הוסיף ואמר כי לנאשם כליה אחת בלבד, וגם היא פגועה, וכי הוא נמצא בתנאים קשים כבר 42 יום. נשיא בית המשפט ציין, בהאריכו את המעצר ב-16 יום, כי:

הפרקטיקה באזור, וגם בישראל היא שמאריכים מעצר על-מנת לאפשר לתביעה להגיש כתב אישום. זוהי עילת מעצר שהתגבשה בפרקטיקה. באזור מספר העצורים הוא גבוה ביותר ולכן נותנים תקופות יותר ארוכות.

תצפיות בבית-המשפט ברמאללה

התצפיות בבית-המשפט ברמאללה נעשו על-ידי עורכי-דין ישראלים מיומנים שרשמו רישום מדויק של הדיון באולם בית-המשפט .

ריכזה את המידע ד"ר סיליה פסברג. השתתפו בצפייה: ד"ר סיליה פסברג, עו"ד דנה בריקסמן, עו"ד יובל גלאון, עו"ד אייל ויטנברג, עו"ד אורנה מאיר, עו"ד אסף שחם ועו"ד חגי שמואלי. כמו כן סייעו לנו אניטה מטווח וד"ר עידית דורון, שאת התרשמותה פרסמנו בנפרד בנספח ח'.

פרט לדיווח המילולי, סיכמו עורכי-הדין את התרשמותיהם בהשוואה למוכר להם מבתי-המשפט בישראל, על גבי שאלונים שנמסרו להם והוכנו על-ידי ד"ר סיליה פסברג וד"ר דפנה גולן (נספח יא').

התצפיות נערכו בשתי שיטות המשלימות זו את זו. ראשית, במשך 8 חודשים, נערכו תצפיות, ללא התראה מוקדמת ובאורח אקראי לחלוטין. התצפיות נערכו בימים שונים בשבוע, באולמות בהם שפטו שופטים שונים וטענו עורכי-דין ותובעים שונים.

שנית, נערכה תצפית מסודרת יום-יומית בין ה-10-21 בספטמבר (למעט יום עוצר בו לא הורשינו להיכנס) כדי לעמוד על שיגרת היום-יום בבית-המשפט ולהשלים את המדגם האקראי שנערך על פרק זמן גדול יותר. בדרך כלל ניתנת גישה חופשית לבתי-המשפט, אם כי יש לציין שהחייילים השומרים בשער ואלה השומרים על העצירים אינם מודעים כנראה לעקרון פומביות הדיון ורבים מביניהם מתייחסים בחשדנות לכל מי שמבקש לצפות בהליכים, ובאופן מיוחד למי שצופה ורושם בזמן הדיון.

חמישה בני משפחה של נאשמים ניגשו אלינו במהלך ימי הצפייה וטענו כי נוכחותנו, כעדים ישראלים, משפיעה על השופטים והתובעים. במקרה אחד אף ניגשו אלינו נאשמים שזוכו ואמרו שנוכחותנו באולם סייעה להם להיות מזוכים. מובן שקשה לדעת כיצד, אם בכלל, משפיעה נוכחות של עורכי-דין ישראלים על ההליך המשפטי בבית-המשפט הצבאי, אולם יש לקחת בחשבון אפשרות כזאת.

יודגש, כי פעם אחת בלבד לא אופשר לעובד "בצלם" להיכנס לבית-המשפט. היה זה כאשר באסס עיד, תושב ישראלי, ביקש להיכנס עם עורך-הדין יובל גלאון. עד כה לא נענינו על מברקנו אל אלוף הפיקוד, בו ביקשנו הסבר לאפליה המפורשת במתן כניסה לבית-המשפט בין יהודים וערבים.

עורכי-הדין הצופים לא "תודרכו" מראש: לא נמסר להם על טענות עורכי הדין המופיעים בשטחים ואף הודגש בפניהם שאין הכוונה לשוחח עם נאשמים או ללמוד מה קורה מעבר לכותלי בית-המשפט. הם נתבקשו לדווח על מה שראו ושמעו בעת הצפייה. לצורך השוואה, ביקרנו גם בבית-המשפט בשכם. גם הוא בית-משפט גדול הפועל בגדה. הבעיות בשכם נראות רבות וחמורות הרבה יותר מאשר בבית-המשפט ברמאללה.

עוה"ד עלי גוזלאן, יו"ר איגוד עורכי-הדין הערבים בגדה הסביר, כי בתי-המשפט בשכם וברמאללה שונים מאוד, וכי רמאללה יחסית לשכם היא "גן העדן של עורכי-הדין".³⁴ דעה זאת שמענו מכל עורכי-הדין איתם שוחחנו, אם כי הדעות לא היו אחידות בקשר לסיבות לכך.³⁵ נמסר לנו כי רמת הענישה בשכם גבוהה מברמאללה, כי היחס לעורכי-הדין גרוע יותר וכן כי בשל אי-סדר בעבודת המזכירות בשכם, קשה מאוד לנהל שם משפט, והדחיות מרובות יותר מאשר ברמאללה.

עורכי-דין אחדים סברו כי ההבדלים בין בתי-המשפט נובעים מהמיקום הגיאוגרפי, כשבשכם יש הרבה יותר פעילות עוינת לישראל, ובית-המשפט משרת את מחנות הפליטים שבסביבה, בהם יש מעצרים רבים. בית-המשפט בשכם מהווה גם בסיס לדיונים במעצרים מינהליים. עורכי-דין אחרים חשבו כי ההבדלים נובעים מהבדלים אישיים בין נשיאי בתי-המשפט השונים. יש שייחסו את הסדר היחסי במזכירות בית-המשפט ברמאללה לכך שהיא נוהלה במשך שנים על-ידי אנשי קבע, ולא חיילי חובה המתחלפים תכופות.

סיכום התצפיות מתייחס, אם כן, לבית-המשפט המתואר כטוב ביותר בין בתי-המשפט הצבאיים, ואין לראות בו מדגם למתרחש בבתי-משפט אחרים, אלא תיאור מצב של התמונה הטובה מביניהם. התרשמויות הצופים היו אחידות, להוציא התצפית בבית-המשפט לערעורים, המקיים את דיוניו ברמאללה. בית-משפט זה הותיר רושם טוב. עו"ד דנה בריקסמן, בסכמה את תצפיתה בבית-המשפט לערעורים כתבה:

התרשמותי הייתה כי ההליך היה תקין. למערערים ולמשיבים ניתנה מלוא ההזדמנות להביא את טענותיהם בפני בית-המשפט והם זכו ליחס הוגן ורציני. לאורך כל הדיונים היה תרגום סימולטאני לערבית ואב בית הדין דאג לוודא שמהלך הדיון מובן למערערים ולמשיבים.

מסיכומי התצפיות האחרות עלתה ביקורת קשה ביותר לגבי ההליך המשפטי, פעילות מזכירות בית-המשפט, היחס לעורכי-הדין והתנאים הפיסיים בבית המשפט וסביבתו.

הפרק ידון בארבעה נושאים עיקריים שעלו מן התצפיות: התנאים הפיסיים הבעייתיים בהם מתנהלים המשפטים, הדחיות המרובות של הדיונים, שחרור בערובה וההליך המשפטי עצמו.

תאור פיסי

בבית-המשפט ברמאללה שלושה אולמות ומזכירות. מבני בית-המשפט, בחוץ וגם בפנים, מלוכלכים ביותר, אולמות בית-המשפט וסביבתם מוזנחים באופן שאינו ראוי לא לבית-משפט ולא למחנה צבאי המכבדים את עצמם.

תנאים לעורכי-דין:

אין חדר לעורכי-הדין: אלה מחכים בעמידה מחוץ לבניינים או בכניסה למזכירות, או בתוך אולמות הדיון, שם יש גם מקומות ישיבה. הסתבר במשך הביקורים כי עורכי-הדין מבלים באזור בית-המשפט שעות רבות בלא כל

אפשרות מעשית להתכונן למשפטים או לעסוק בעבודתם, ובלא כל סביבה מתאימה לניהול מפגשים עם לקוחותיהם ועם עמיתיהם. מאחר שאין גם מקום למפגש בין עורכי-הדין ללקוח, מרבית המפגשים מתקיימים באולם בית-המשפט בנוכחות השופט, התביעה והקהל, או בצעקות בין הפרוודור לחדר המעצר.

אין חדר למפגשים בין עורכי-הדין ללקוחותיהם: הנאשמים שבמעצר מובלים ממתקני הכליאה לבתי-המשפט באוטובוסים. בזמן שאינם באולם בית-המשפט הם מוחזקים באחד משני חדרים קטנים, מלוכלכים, ללא מקומות ישיבה ובהם מספר רב של עצירים ללא הבחנת גיל או סוג העבירה המיוחסת להם, המבלים שם שעות רבות בתנאים צפופים, חשוכים ולא מאווררים. אין מקום לביקורי משפחות ולפי מה שנראה אין סידורים קבועים לביקורים כאלה, והרבה תלוי בחסדי חיילי המשמר.

לעצורים ולסנגורים הפלסטינים אין גישה לחדר האוכל או לשקם. לחיילים ולסנגורים יהודים יש גישה למקומות אלה. הסנגורים הפלסטינים והנאשמים שאינם במעצר צריכים לצאת מהמחנה כדי להשיג אוכל או שתייה, כאשר המחנה מרוחק ממרכז העיר, והכניסה אליו מלווה בקשיים ביורוקרטים רבים.

מאז ספטמבר 89, הכניסה למזכירות בית-המשפט ברמאללה אסורה לעורכי הדין. כך מצוין בפירוש בשלט על דלת המזכירות. עורכי-הדין אמורים לקבל את כל החומר הקשור במשפטיהם - תאריכים למשפט, שחרורים בערובה וכד' דרך צוהר הפתוח במזכירות. עורכי-הדין עומדים בחוף בשמש הקיץ ומחכים בתור לצוהר (טרם נודע לנו מה יהיה ההסדר בחורף). כל הפניות נעשות רק דרך המתורגמן, ואין שעות קבועות בהן הוא נמצא. המתורגמן עסוק לא רק בפניות עורכי-הדין אלא גם בעבודת תרגום המשפטים. מכיוון שכך, קורה שעורכי-הדין אינם מודעים לתאריכי המשפטים שנקבעו למרשיהם, או שאינם יכולים לטפל בשחרורים ובשחרורים בערובה.

לוח זמנים

הזמנות לדין הנשלחות לנאשמים ולעדים דורשות התייצבות בשעה 8:30 בבוקר אך בכל המקרים בהם צפינו העצירים לא הגיעו לפני 9:30. רק פעם אחת החלו הדיונים לפני 10:15, וברוב הימים המשפטים החלו רק בין 10:30-11:00. בסביבות 12:00 מתחילה הפסקה. ברוב המקרים לא הודיעו על אורך ההפסקה ובמקרים שהודיעו, לא הקפידו על כך.*

לאורך כל תקופת ההפסקה העצירים מוחזקים בחדר המעצר, עורכי-הדין מחכים באפס מעשה, שכן אין חדר עורכי-דין ואין אפשרות מעשית לנצל שעות אלה באופן סביר. מאחר שלא ברור מתי יתחילו הדיונים, היו מקרים רבים, בתחילת יום הדיונים או לאחר הפסקות, שבהם גם הסנגורים וגם קציני הליווי נעדרו מהאולם כאשר השופטים נכנסו והיה צורך להמתין להם ולשלוח אנשים שיחפשו אחריהם. כך גם, למרות שמזכירות בתי-המשפט יודעת בדרך כלל אילו נאשמים מיוצגים על-ידי אילו עורכי-דין, נקבעים משפטים לאותו עורך-דין

* לדוגמא, ב-10 לספטמבר 89 נקבעו 33 משפטים בפני אותו שופט ברמאללה. הדיונים החלו ב-10:40. עד ההפסקה התקיימו דיונים ב-10 תיקים (כולם נדחו למועד אחר). ב-12:15 קבע השופט כי הוא יוצא לרבע שעה הפסקה. הוא חזר ב-13:40.

באולמות שונים ומאחר שלא ידוע מתי יידון איזה תיק, קורה תכופות שעורך-הדין אינו נמצא במקום הנכון בזמן הנכון.

הדיונים נמשכים עד לשעות הערב. לעתים עד 19:00-20:00, מכיוון שלא ברור אילו משפטים ייערכו באיזו שעה מחכים עורכי-הדין, הנאשמים והמשפחות ימים ארוכים עד שנשמע הדיון בעניינם.

נוכחות משפחות הנאשמים

מחוץ לגדרות בית-המשפט נמצאים כל יום עשרות אנשים הבאים לפגוש את בני משפחתם העומדים לדין. אין כל סידורי ישיבה בחוץ והממתינים יושבים על המדרכה ללא כל מחסה מהשמש או הגשם. הם יושבים חסרי אונים בלי שיינתן להם להיכנס לבית-המשפט, או יובהר להם מתי, אם בכלל, יורשו להיכנס.

עורכי-הדין הפלסטינים מוקפים, עם הגיעם למקום, בעשרות אנשים המבקשים לדעת האם המשפט של בני משפחתם אכן עומד להתקיים באותו יום, או שהם מחכים לשווא. רשימת התיקים התלויה על קיר מזכירות בית-המשפט איננה נמצאת בחוץ, והממתינים אינם יודעים אילו משפטים יתקיימו.

ב-25.10.89 ניגשו אלינו שתי אימהות שסיפרו כי זאת להן הפעם החמישית שהן באות והמשפט לא מתקיים. יצוין כי במקרים רבים גם אם המשפטים מתקיימים, הנאשמים העצורים אינם מובאים לבית-המשפט ולפיכך הם לא פוגשים את משפחותיהם.

היחס למשפחות הנאשמים משפיל ביותר. עשרות אנשים יושבים במשך שעות ארוכות בלי שאיש טורח לסייע להם ולספק להם מידע מינימאלי על המתרחש בתוך בית-המשפט, שבהיותו חלק ממחנה הממשל הצבאי, הריהו מוקף גדרות וחיילים השומרים על הכניסות.

למרות שהצו מדגיש כי אולם בית-המשפט פתוח לקהל אלא אם בית-המשפט החליט אחרת, ההחלטה מי ייכנס אל האולם נתונה לחיילים היושבים בשער. בדרך כלל מותרת כניסת בן משפחה אחד לכל נאשם.

טענות בדבר העלבות ופגיעות פיסיות בבני משפחה ובנאשמים המבקשים להיכנס לאולם בית-המשפט, נשמעו מפי כל עורכי-הדין. עוה"ד אביגדור פלדמן, סיפר כי היה עד למקרה בו לקוחתו, סמיחה חליל, הוכתה באלה ונפצעה בצורה די רצינית על-ידי חייל שלא רצה לאפשר לה כניסה לבית המשפט. עורך-הדין ביקש את התערבות נשיא בית-המשפט סא"ל שפירא, אך נענה כי הסדרים מסביב לבית-המשפט אינם בסמכותו.³⁶

עם כל קבוצה של עצורים יש קבוצה של חיילי ליווי. על כן גם בכל אולם יש מספר חיילים מכל מיתקן כליאה, בין שהם בתפקיד ובין שהם יושבים באולם מחוסר ברירה. בכל רגע נתון יכול שיהיו עוד כ-10 חיילים בנוסף על השופטים, התובע, המתרגם והמזכיר. לא מובטח שבין החיילים הללו יהיה חייל שמתמצא במספרי התיקים והעצירים, ומטבע הדברים יש תחלופה רבה בין החיילים לבין עצמם. חיפושים אחר החייל האחראי, חילופי משמרות, כניסה ויציאה אינסופית של חיילים, והתייעצויות עם השופט, המתרגם והמזכיר במשך הדיון כולו, כל אלה גורמים לתנועה רבה ולרעש בלתי פוסק במשך הדיון. רעש זה מוגבר על-ידי החיילים והעצירים שמחוץ לאולם, וחיילי המחנה בכלל. במשך כל יום הדיונים נשמעות צעקות ודיבורים בקול רם.

כך גם בסמוך לחלונות האולמות יש תנועה רבה של רכב צבאי וקולות רדיו חזקים, שנשמעים בחדר כאילו לא היה קיר מפריד. כתוצאה מכל אלה, לא זו בלבד שכל הצדדים מתקשים לשמוע אחד את השני אלא שגם אין אפשרות לנהל את הדיון בשקט ובכבוד הראויים. הרעש והתנועה המתמדת גורמים לכל הצדדים להתעצבן ולהתבלבל והדבר ניכר בהתנהגותם. החיילים הרבים המעורבים בהליך אינם מתייחסים למקום כאל בית-משפט, ובקושי מתייחסים בכבוד לשופט. אפילו לא כל התובעים הצבאיים טורחים לקום בדברם אל השופט. בכל אולם יושב מתרגם. באחד הביקורים שערכנו, באולם אחד כמעט שלא היה תרגום בכלל. ברוב הביקורים המתרגם דיבר באופן מונוטוני ושקט שקשה לשמוע וקשה להבין. מתרגם אחד ברמאללה תרגם פחות או יותר מילולית ובצורה מדויקת דיה, אך מתרגם אחר לא תרגם את כל מה שנאמר על-ידי הגורמים המעורבים, טעה תכופות, תוקן על-ידי סגורים שישבו במקום, ולעתים כלל לא ידע כיצד לתרגם. התרגום אמור לסייע לנאשם להבין את הנאמר בעניינו, אולם במקרים רבים משמש המתרגם (חייל בסדיר בדרך כלל) כמזכיר המתעסק בחיפוש תיקים ולא כמתרגם, והנאשם, ולעתים גם עורכי-הדין הפלסטינים, אינם זוכים לתרגום הנאמר. בכל אולם מגודר אזור לנאשמים עצירים. לרוב יש הרבה יותר עצירים מאשר מספר מקומות ישיבה, והם מצטופפים כשחלקם עומדים במשך מרבית שעות היום. גם ספסלי הקהל צפופים מאוד, משום שלא ברור מהו סדר הדיון בתיקים.

ב-25 באוקטובר '89 התקיים משפט ל-21 נאשמים. אב בית הדין ציווה על הקהל לפנות את האולם כדי שנציגי משפחות הנאשמים יוכלו להיכנס.

ב-12 בספטמבר '89 איים השופט איזקסון שש פעמים על אנשים מהקהל שיעצור אותם על בזיון בית הדין אם יתלחשו ביניהם. הוא אף שלח את אחד הנאשמים לתא מעצר עד אשר יגיע הדיון בעניינו. התלחשות בקהל לא רק שאיננה ההפרעה החמורה ביותר שאירעה באותו יום, אלא שמהלך הדיון בקושי נשמע בגלל רעש המכוניות, מכשירי הרדיו וקולות החיילים שנכנסו ויצאו.

דחיית משפטים

בשעה בה רוב גדול של הנעצרים מוחזק במעצר עד תום ההליכים, יש חשיבות רבה מאוד לקיום המשפטים במועד ולסיומם במהירות. דחיית משפטים גורמת עוול לאנשים המוחזקים במעצר למרות היותם חפים מפשע וסבל מיותר לבני משפחותיהם. הדחייה גם מסרבלת את המערכת המשפטית, מעמיסה עליה עומס מיותר בשעה שהיא ממילא קורסת תחת מספר התיקים העצום.

למרות זאת, דחיית משפטים, ללא שמיעת ראיות, היא כה שכיחה בבית המשפט הצבאי ברמאללה, עד כי על כל דיון בו הושמעו ראיות היו 9-10 דיונים שנדחו משום שהנאשמים העצורים לא הובאו מבתי המעצר, עדי התביעה לא התייצבו או שהתיקים לא נמצאו.

לא היה יום אחד שבו לא קרו מקרים כאלה. כל השופטים העירו על הקשיים הכרוכים בתנאי עבודה כאלה, על עינויי הדין, על זלזול התביעה בבית המשפט ועל התרשלות עובדי המזכירות. למרות שהטענות נשמעו פעמים רבות, לא ניכר היה כל שינוי במצב מחודש מארס בו התחילה התצפית ועד סוף אוקטובר .

ארבעת הגורמים העיקריים לדחיית משפטים הם :

א. בקשת ההגנה לדחייה על-מנת לסיים עסקת טיעון.

ב. היעדרם של נאשמים עצורים.

ג. היעדר עדי תביעה.

ד. היעדר תיקים או חומר ראיות בתיקי התביעה.

בעוד הגורם הראשון, דהיינו, בקשת ההגנה, הוא שכיח גם בישראל, שלוש הסיבות האחרונות לדחיית דיונים מאפיינות את בתי-המשפט הצבאיים בשטחים, ונדון בהם כאן בהרחבה.

יצוין עם זאת, שארבעה דיונים שהיינו עדים להם, נדחו בשל היעדר עורך-הדין. במקרה אחד נודע לנאשם לראשונה בבית-המשפט שעורכת-דינו נמצאת בחו"ל והדיון נדחה ב-6 שבועות.³⁷ בשני מקרים אחרים נדחה הדיון כי עורך-הדין לא התייצב. לא ברור לנו אם ידע על קיום המשפט. במשך ימי התצפית היינו עדים לכמה מקרים בהם נודע לעורכי-הדין על הדיון במקרה, בעודם טוענים בתיק אחר.³⁸ במקרה רביעי עורך-הדין לא הופיע, משום שהוא עצור במעצר מינהלי בקציעות.³⁹

התייצבות נאשמים עצורים

ברוב המקרים אי אפשר לדון בתיקו של נאשם אם הוא לא נוכח בדיון. כך שמשפטים של נאשמים עצורים רבים, שאינם מובאים לבית-המשפט, נדחים שלא באשמתם ומעצרים מוארך בכחודש ימים, עד למועד החדש שנקבע. בשלושה מקרים שהיינו נוכחים בהם דנו בשחרור נאשמים למרות שלא הובאו לבית-המשפט. במקרה אחד נכח אביו של נער בן 15 שהואשם ביידוי אבנים והיה עצור למעלה מארבעה חודשים. האב הסכים לקבל עסקת טיעון בשם בנו. השופט ספי אלון קיבל את עסקת הטיעון, באומרו שהוא מתחשב בגילו הצעיר של הנאשם, ובכך שזאת

הישיבה החמישית שבה עד התביעה לא הופיע.⁴⁰ השופט גזר על הנאשם בהיעדרו 12 חודשי מאסר מתוכם ריצוי בפועל עד ליום פסק-הדין והשאר על-תנאי לתקופה של שנתיים. כמו כן הטיל קנס כספי בסך 350 ש"ח או 7 ימי מאסר תמורתו.

במקרה שני הסכים השופט שפירא, ב-25 באוקטובר 89', לשפוט נאשם בהיעדרו ולקבל את עסקת הטיעון שסוכמה בין ההגנה והתביעה כבר ביולי, אולם לא הוצאה אל הפועל משום שהנאשם לא הובא מאז אל בית-המשפט. הנאשם, שנעצר בהיותו בן 16, היה עצור מן ה-9.5.88 ועורכת-הדין שלו טענה כי הוחזק בתנאים היגייניים ירודים בתא מעצר בעתלית, שם קיבל מחלת עור קשה שלא טופלה כראוי ותיהפך כנראה למחלה כרונית. הסנגורית טענה עוד "הגענו לעסקת טיעון בין שנה לשנתיים והוא יושב כבר שנה וחצי. אני רוצה לגמור". לבסוף הוסיפה כי יש לברך על כל תיק מ-1988 שמסתיים בסוף שנת 1989. התובע העיר כי יש עדיין משפטים המתנהלים מ-1987, אולם השופט הסכים לקבל את עסקת הטיעון וגזר על הנאשם, בהיעדרו, 45 חודשים ומתוכם 21 בפועל.⁴¹

במקרה שלישי שהיינו עדים לו הסכים השופט לעסקת טיעון בהיעדר הנאשם, לאחר שבדק את ייפוי הכוח שהציג לו עורך-הדין.⁴² אלו הם מקרים יוצאי דופן. ככלל, משפטם של עצורים שאינם מובאים למשפט - נדחה.

לפחות ביום צפייה אחד לא הובא אף לא אחד מהעצורים ממחנה עופר.⁴³ בכל אחד מהימים האחרים הגיעו רק חלק מהנאשמים העצורים: חלקם לא נמצאו בבתי המעצר משם הוזמנו, אחרים לא הופיעו ברשימה שקיבלה מזכירות בית המעצר. ביום אחד לדוגמא לא הובאו הנאשמים ב-16 תיקים.⁴⁴ בהזדמנות אחת הבהיר קצין הליווי ממחנה "עופר", רס"ן במילואים, לבית-המשפט, שאין כל תקשורת בין בתי-המשפט למחנה "עופר", כי לא מתקבלות הזמנות בכלל וכי כל הבאת העצירים מתנהלת על יסוד רישומי וזכרונו של יהודה (כנראה נהג האוטובוס).⁴⁵ קציני הליווי נשלחים תכופות לבדוק מי מהעצורים הגיע ומי לא ובדרך כלל אין תיאום בין רשימת המשפטים האמורים להתקיים ורשימת העצורים שהובאו על ידיהם.

כאמור, פרט לשלושה מקרים שהיינו עדים להם, משפטיהם של כל הנאשמים שלא הובאו לבית-המשפט נדחו, בדרך כלל לחודש ימים, שבו הם ישהו במעצר, ללא שליטה על התייצבותם לדיון.

כתוצאה מאי הבאת נאשמים עצורים, ניתנים לעתים פסקי-דין שונים לנאשמים המואשמים יחד באותה עבירה. נאשמים עצורים שהובאו לדיון זוכים לעתים לדין שונה מאלה שלא הובאו שלא באשמתם. אחת הדוגמאות היא זיכוי של נאשם אחד מתוך שלושה מכיוון שעד התביעה לא התייצב. שני הנאשמים האחרים עצורים ולא הובאו לדיון, ולפיכך לא זוכו עמו.

לאחר בקשת התביעה לדחייה, התנהל המשפט כך:

השופט - מי עצור? מי משוחרר? מה קורה עם כל הנאשמים האחרים?

תובע - נאשמים 3 ו-4 משוחררים בערבות.

שופט - אתה יודע שנאשם 1 בכלל זוכה? אין פה שום רישום על זה.

תובע - יש לי פה רישום שהנאשם זוכה. אני לא יודע בדיוק. לא כתוב איזה נאשם אבל זה כנראה נאשם מספר

. 1

נאשם 2 כנראה במעצר ונאשם 3 ו-4 משוחררים בערבות. אחד מהם יכול להיות יושב שוב על דברים אחרים.

עורך-דין - עצור מספר 3 הוא עציר מינהלי בקציעות ל-6 חודשים.

תובע - אני לא בטוח שזה קשור לעבירה שמדובר בה פה.

שופט - לאור הדחיות הרבות בתיק זה, ולאור היעדר הוכחות מצד התביעה, ולאור הדחיות הרבות ללא סיבה, אני דוחה את הבקשה של התביעה לדחיה. אני מזכה את הנאשם.⁴⁶

כלומר, למרות שהתביעה לא הציגה הוכחות, ולמרות שהנאשמים לא הובאו ממעצר שלא באשמתם, זוכה רק אחד מהם, זה שהיה משוחרר בערובה ולכן היה להתייצב למשפטו.

התקשורת הלקויה בין מזכירות בית-המשפט והנהלות בתי המעצר, החלטות שרירותיות של מפקדי בתי כלא או כל גורם אחר המונוע בעד עצורים, שלא באשמתם, מלהופיע בבית-המשפט, יוצרים לא רק עינוי דין וסרבול מיותר של המערכת המשפטית ובזבוז זמן יקר של שופטים ותובעים, הם גם מקשים מאוד על משפחות הנאשמים וסנגוריהם. המשפחות כאמור, יושבות מחוץ לגדרות המחנה, לא יודעות האם יקיריהם יגיעו אם לאו. הן אינן יכולות לברר דבר מחוץ למחנה, אלא אמורות להמתין עד שייקראו, אם ייקראו, להיכנס אל תוך בית-המשפט, ורק אז יוברר האם הנאשם העצור הובא אל בית-המשפט או לא.

בית-המשפט ברמאללה משרת אזור גיאוגרפי גדול מאוד. בכל פעם שנכנסנו לבית-המשפט התקהלו בחוץ עשרות אנשים שתהו האם היום יגיעו סוף סוף יקיריהם. חלקם התלוננו שזאת הפעם החמישית והשישית שהם מגיעים לשווא.

גם עורכי-הדין טוענים כי אי הבאת עצורים מקשה מאוד על מלאכתם. עורך-דין חוסיין אבו חוסיין, הסביר ל"בצלם" שהוא ממעט עתה מאוד לייצג לקוחות בשטחים. מבחינתו, נסיעה לבית-המשפט כדי לייצג לקוח אחד, היא, ברבים מהמקרים בזבוז של יום שלם לשווא. מכיוון שלא ניתן לדעת באיזה שעה יתקיים המשפט הוא אמור להיות בבית-המשפט מ-00:09 בבוקר ועד שעות הערב. בהרבה מהמקרים מסתבר לו אז שלקוחו בכלל לא הובא לבית-המשפט ומשפטו ממילא נדחה.⁴⁷

תופעת אי הבאת נאשמים עצורים למשפט רווחת כנראה לא רק בבתי-המשפט ברמאללה ובשכם. התובע הצבאי סרן משה בכר, מתלונן על דחיות 18 משפטים ביום אחד בחברון. הוא כותב אל רמ"ט הפיקוד והפצ"ר :

1. לאתמול יום ב' 8.5.89 היו קבועים 18 (שמונה עשרה) תיקי שיפוט מהיר של נפות בית לחם וחברון אשר אמורים היו להידון כולם בחברון.

2. על-ידי מזכירות בית-המשפט הצבאי ברמאללה נמסר לי כי המשפטים תואמו כמקובל עם החטיבה בחברון ורשימת התיקים שנקבעו לאותו יום הועברה לתביעה מבעוד מועד והתובע שהופיע בחברון צויד בכל תיקי התביעה הדרושים.

3. בהגיע השופט והתובע לחברון, ולאחר בדיקה מקיפה שערכו במקום, הוברר להם כי אף לא אחד מן הנאשמים לא נמצא במיתקן ההשגחה בחברון. שלא לדבר על כך שאף לא אחד מן העדים לא התייצב למתן העדות...

4. מובן כי במצב דברים זה לא ניתן היה לקיים אף לא אחד משמונה-עשר המשפטים המתוכננים (נספח י"ב).⁴⁸

אי התייצבות עדים

אי התייצבות עדי תביעה היא עילה נוספת לדחיית משפטים. בדרך כלל נדחים המשפטים לתקופה של כחודש, בה מוחזקים רוב הנאשמים במעצר. על כל עד תביעה שהתייצב בימי הצפייה, לא הופיעו 4 עדים.

עדי התביעה הם ברובם חיילים ושוטרים, שעצרו את הנאשמים או היו עדים למקום התקרית, ומיעוטם עדים פלסטיניים או מתנחלים. אי התייצבות עדים ב-4 או 5 ישיבות היא נורמה. בדרך כלל מגיעים לעסקת טיעון אחרי ישיבה חמישית או שישי שהעדים לא הגיעו אליה.

תובע צבאי ותיק בדרגת סגן (מ') הסביר לנו כי אי הופעת עדי תביעה היא חלק מנורמה מקובלת בבית-המשפט; התביעה יכולה לעשות מעט מאוד כדי להביא את עדיה להעיד בבית-המשפט. חיילי המילואים משתחררים ואינם מעוניינים לנסוע להעיד בשטחים. לדברי התובע הצבאי הסנגורים מרוצים אף הם מהמצב שכן כשהעדים מתייצבים עדותם מתקבלת כמעט תמיד ואז רמת הענישה היא גבוהה יותר. השופטים מעירים על המצב, מוחים, קוראים לנציג המזכירות כדי לברר מדוע לא התייצבו העדים, ונוזפים בתביעה על כי היא מתרשלת בתפקידה. ביום אחד הפסיק שופט את המשפטים שש פעמים כדי לגעור בתובע על התרשלותו.

בחוק קיימות סנקציות שניתן להיעזר בהן כדי להביא עדי תביעה אל בית-המשפט. השופט איזקסון ציין כי אין הוא נמנע מלהפעיל סנקציות על עדי תביעה ישראלים. במקרה אחד, עליו דווח בעיתונות, נעצר עד התביעה למשך שבוע כדי להבטיח התייצבותו בבית-המשפט.⁴⁹ מקרה זה הוא נדיר ביותר.

היינו עדים ל-4 מקרים בהם זוכו נאשמים בשל אי התייצבות עדים. נפרט שניים ממקרים יוצאי דופן אלה כדי שיעידו על הכלל.

1. בדונו בתיק שנמשך מ-1988, כשזאת הישיבה ה-11 ועד כה עד התביעה לא הגיע, העיר השופט לתובע "בכתב האישום מופיע שד' בן גוריון בחולון ולמה אין מספר? אנחנו משמשים זרוע של הדואר? מילא אם זה היה בחמישה תיקים, אבל זה ביזוי לכולנו, זה מצב מביש".⁵⁰

השופט ביקש מעורך-הדין אוסמה עודה להגיע לעסקת טיעון, אולם עורך-הדין טען כי אחרי דחיות רבות כל-כך אין הוא יכול לייצג את מרשו בכבוד ולהגיע לעסקת טיעון כלשהי.

התובע אמר "אני מבין שהיו לפחות 10 ישיבות שהעד לא הגיע. לאור העובדה שהנאשם היה במעצר ושחרר בערבות, ואם אדוני יראה לנכון לא לדחות אקבל זאת בהבנה".⁵¹

2. הדיון בתיק 2572/89, בו זוכו חמישה נאשמים (השישי זוכה קודם לכן) לאחר שעדי התביעה לא הופיעו 6 או 7 פעמים, מובא במלואו בנספח ט'.⁵² בתיק זה הואשמו שישה אנשים ביידויי אבנים, אחד מהם שוחרר לאחר שבית-המשפט ראה תעודות על מצב בריאותו. האיש הינו עיוור. לאחר שחרורם הבהיר להם השופט כי הם משוחררים בשל בעיות טכניות אולם הוא משוכנע כי הם אכן זרקו אבנים.

יצוין כי במקרים מסוימים עדי התביעה היו אנשי משטרה שלא התייצבו. באחד המקרים ביקש השופט לנסות ולאחר את העד השוטר עוד באותו יום ולהביאו לבית-המשפט משום שזאת הייתה הפעם השלישית שלא התייצב בה.

תיק נעלם

רבים מימי הדיונים מתחילים כשהשופט שואל את המתורגמן "איזה תיקים יש לך?", "באיזה תיקים יש לנו עדים?" אחר כך מבררים באילו תיקים הופיעו הנאשמים, ועל-פי סדר זה מתקיים הדיון.

בכל יום צפייה חסרו תיקים. חלקם נמצאו מאוחר יותר במזכירות בית-המשפט. אחרים לא נמצאו. היו מקרים לא מעטים שלתובע לא היה תיק שתוכנן לאותו יום ובמקרים אחרים היה חסר חומר חקירה חיוני בתיק שלו.⁵³ כשהתיקים אינם נמצאים המשפטים נדחים, ורוב הנאשמים מחכים למועד הדיון הבא במעצר. במקרים טובים יותר נמצא תיק אחד בידי התובע או השופט, ואז נעשים ניסיונות לשתף פעולה בין השניים. נכחנו במספר מקרים בהם התובע ראה לראשונה את התיק עם תחילת הדיון וביקש דחייה כדי ללמוד את הנושא. אחד השופטים העיר שאולם בית-המשפט איננו המקום להתחיל ללמוד את התיקים, ואם כך ינהגו התובעים יצטרכו לשלם גם שכר לימוד.⁵⁴

במקרה אחר נקבע משפט, והתביעה התכוננה, נגד אדם בגין עבירה שהוא כבר נשפט עליה וגמר לרצות את עונשו. בתחילה התיק לא נמצא כלל וכאשר הוא נמצא לבסוף ותשומת לבו של השופט הוסבה לפסק-הדין, על-ידי הסנגור, לא מצא התובע כל רישום בעניין זה בתיק שלו.⁵⁵

במקרה אחר, לאחר שהנאשם כבר נמצא שנה במעצר, הסביר השופט שפירא לתובע שזהו נאשם שלישי וששניים אחרים שהואשמו איתו כבר נשפטו. הנאשם ביקש להגיע לעסקת טיעון למרות שעורך דינו לא התייצב, אולם הדיון נדחה בכחודש ימים כדי שהתביעה תלמד את הנושא.⁵⁶ דחיות דיונים רבות מתקבלות על-פי בקשת התובע, הטוען כי לא קיבל את חומר הראיות לידיו ממשרדי התביעה.⁵⁷

עורכת-הדין מרי רוק מסרה לנו פרטי תיק (1511/89) בו נעצרו 16 נאשמים ב-4.9.88. שופט פסק את שחרורם בערובה של 2,000 ש"ח אולם שני נאשמים לא יכלו לגייס את הסכום הזה ולפיכך הושארו במעצר. בחמשת החודשים הראשונים של המשפט לא התייצבו עדי התביעה. מאז לא מתקיימים דיונים משום שהתיק לא נמצא. הנאשמים, המואשמים בהתארגנות בלתי חוקית ובזריקת אבנים על פלסטיני, עצורים למעלה משנה בלא התקדמות במשפטם.

שחרור בערובה

בית-המשפט רשאי לשחרר עצירים בערבות לפי סעיף 79 לצו בדבר הוראות הביטחון.⁵⁸ למעשה מספר המשוחררים בערובה הוא מזערי ורובם ככולם עצורים עד סיום ההליכים.

מעצר עד תום ההליכים הוא כמעט "אוטומטי" בשטחים בעבירות של זריקת אבנים. השופטים הצבאיים מנמקים אי שחרור בערובה בטענה כי זריקת אבנים הפכה למכת מדינה. מדיניות זאת אושרה גם על ידי בית המשפט העליון.

למעשה, מכיוון שהמשפטים מתמשכים תקופות ארוכות עקב אי הופעת עדי תביעה, אי הבאת נאשמים-עצורים ובגלל העומס הגדול בבתי-המשפט, המעצר עד תום ההליכים מהווה כשלעצמו תקופת ענישה משמעותית. בעת התצפיות בבתי-המשפט הסתבר כי המעצר נתפס על-ידי כל הגורמים במערכת המשפטית כדרך של ענישה וכי אי-שחרור בערובה היא מקובלה מוסכמת בשטחים. ד"ר עידית דורון מדווחת על מקרה בו התביעה הסכימה לשחרור בערובה אולם השופט דחה את הבקשה (דו"ח ופרוטוקול הדיון בנספח י'). במקרה אחר, ב-22.6.89, בשכם, שאל השופט את התובע "למה אתה מבקש להאריך את המעצר עד תום ההליכים?" והתובע ענה: "למה לא? ככה עושים תמיד".

בספטמבר 1989 שונו ההליכים וצומצמו בהרבה אפשרויות השחרור בערובה. הנהלים החדשים, הנקראים על-ידי עורכי-הדין המופיעים ברמאללה "נהלי איזקסון" (על שם השופט שהנהיג אותם), גורמים להתמרמרות רבה מצד עורכי-הדין.

בבית-המשפט ברמאללה צומצמה מאוד אפשרות עורכי-הדין לטיעון בדיון מיוחד לבקשת שחרור בערובה. על-פי הנוהל החדש כל בקשה מוגשת על-ידי עורך-הדין בכתב. ברמאללה קוראים את הבקשות ופוסקים - השופט איזקסון או נשיא בית-המשפט סא"ל שפירא - ללא נוכחות עורכי-הדין או הנאשמים. השופטים פונים אל המשטרה או אל התביעה בבקשה להציג את עמדתם ומכריעים ללא נוכחות הצדדים. לעתים, הם קובעים מועד לדיון. הבקשות מוגשות בצוהר עורכי-הדין בבית-המשפט למתורגמן בלבד. אם המתורגמן לא נמצא או שהוא עסוק בעבודת התרגום, אין מי שיקבל את הבקשות. כך נדחית קבלת הבקשה לשחרור בערובה לעתים לימים ארוכים, בשעה שהחשוד נמצא במעצר.

הנוהל החדש מקטין בהרבה את סיכויי השחרור בערובה לאחר שניתנה החלטת שופט על מעצר עד תום ההליכים. בהיעדר טיעון בבית-המשפט, וללא נוכחות הנאשמים, נדחות כמעט כל הבקשות לשחרור בערובה. בימי התצפית שלנו היינו עדים למקרים בהם נאשמים היו עצורים למרות שגם התביעה סברה שאין טעם במעצר עד תום ההליכים. מדובר בעיקר בנושאי מסים ורישיונות, שהצורך במעצר עד תום ההליכים אינו יכול להיות מוצדק על רקע ביטחוני.

בעקבות מרד המסים בבית סאחור הועמדו סוחרים רבים לדיון על "אי דיווח" לשלטונות המס. עו"ד שלמה לקר ייצג 14 מהסוחרים ובקש שחרורם בערובה. הבקשה הוגשה בכתב, לנשיא בית-המשפט, כפי שמקובל בבית-משפט זה. השופט הורה לשחררם בערובה של 30,000-35,000 ש"ח. בעקבות פניה נוספת שהגיש עורך-הדין הסכים השופט להוריד את סכום הערובה לסכומים שהנמוך בהם היה 10,000 ש"ח. זהו סכום גבוה בהרבה מהקנס שהושת עליהם בפסק-הדין. סכום זה מעלה שאלות בקשר לתפקיד מוסד השחרור בערובה. הסוחרים הועמדו לדיון באשמת אי דיווח, שהיא אשמה קלה יחסית. סנגורם טען כי יש חשש שדמי הערובה הגבוהים משמשים

כמכשיר של ענישה. במצב זה של דחייה חוזרת ונשנית של משפטים, מעצר עד תום המשפט עלול להיות ארוך בהרבה מן העונש המכסימלי הנדרש על-ידי התביעה. פנינו לדובר צה"ל בבקשה לדעת מהם הנתונים הרשמיים על מספר המשוחררים בערובה אולם פנייתנו לא נענתה.

יודגש כי ההנחיות על שחרור בערובה מופיעות בכתב על קיר מזכירות בית-המשפט, אולם אין הן הנחיות "רשמיות". כלומר, למרות שכל עורכי-הדין מצווים לנהוג על-פי הנהלים החדשים, לא הוצאו הוראות אלה על-ידי מפקד האזור. גם אם יוצאו צווים כאלה, ספק אם הם יאושרו על-ידי בג"צ. הזכות לטעון, להופיע ולשכנע היא זכות מהותית ששילתה מנוגדת לעקרונות המשפט.

חלק משופטי המילואים נוהגים להתייחס ביתר חיוב לבקשות שחרור בערובה. בשבוע האחרון של חודש ספטמבר הורה שופט מילואים על שחרור שני נאשמים בערובה. כמקובל, נדרשו המשפחות לשלם את תשלום הערובה ולחזור אל השופט לשם חתימה על צו השחרור. מכיוון שההחלטה נתקבלה בסוף יום העבודה, כשהדואר כבר היה סגור, שילמו המשפחות רק למחרת וחזרו עם הקבלה על תשלום דמי הערובה. את שופט המילואים שהשתחרר מן השירות החליף השופט איזקסון שסירב להורות על שחרור העצורים והעביר את הדיון לנשיא בית-המשפט.

באחד ממקרים אלה⁵⁹ פסק נשיא בית-המשפט כי הוא "מקפיא" את ההחלטה על השחרור בערובה כדי לבדוק אם היא נכונה, וכי יקבע מועד אחר לדון בנושא. עם זאת, הוא הציע לעורך-הדין להגיע לעסקת טיעון, ואמר שהמקרה יכול לסייע לנאשם לקולת עונשו. הוא הוסיף כי שופט המילואים טעה בכך שהסכים לשחרור בערובה. עורך-הדין הסכים לעסקת הטיעון, על-פיה נפסקו למרשו 7 חודשי מאסר בפועל ו-750 ש"ח, שכן זהו גזר-דין קל מהמקובל במקרים דומים, בהם נאשמים בייצור "חפץ מבעיר". גם במקרה השני הגיעה עורכת-הדין מרי רוק לעסקת טיעון לאחר שנשיא בית-המשפט סירב לכבד את החלטת שופט המילואים.

מקרים אלה מצביעים על כך ששופטי המילואים כפופים, מונחים ומודרכים על-ידי נשיא בית-המשפט, וכשהם מנסים להפעיל שיקול דעת עצמאי, מתערב הנשיא בהליך השיפוטי מבלי שתהיה לו סמכות לכך. כל פגיעה בחוסר התלות של שופט, או בעצמאותו היא פגיעה בטוהר השיפוט.

ההליך השיפוטי

פעולת השופטים

היחס לנאשם מצד השופטים הוא בדרך כלל תקין, וכך גם היחס לסנגוריה ולתביעה. עם זאת, נרשמו כמה חריגים. היה למשל שופט, שכאשר נאמר לו שהנאשם הגיע ועומד, אמר לסנגור: "שישב, אני לא רוצה לראות אותו". אותו שופט העיר לסנגור, שטען בצורה מכובדת ובעברית, שאין מקום לטענת no case to answer וכי "מותר גם לעורכי-דין מהשטחים לקרוא את הפסיקה הישראלית"⁶⁰.

שופט אחד נשמע צועק בחוסר סבלנות על הסנגור והנאשם שהיה משוחרר בערבות, מסרב לתת להם לדבר ודורש תשובות "כן או לא" לשאלותיו. כאשר הנאשם הצהיר כי הגיש דו"חות מס הכנסה, לא הורשה בשום פנים

להוסיף ולהסביר, והשופט גער בו בנימה מאיימת וחשדנית כי אם הוא מטעה את בית-המשפט בהצהרתו, בית- המשפט יתחשב בכך בעת גזר-הדין. יש לציין כי באותו תיק, התובע לא התמצא כלל בעובדות, התחמק מהשאלה אם הנאשם הגיש או לא הגיש דו"חות, ולבסוף נאלץ להסכים ש"ייתכן שהוא הגיש אבל באיחור".⁶¹ היו מקרים בהם נטל השופט חלק פעיל ביותר בחקירת העדים ובניהול המשפט. הגם שיש בכך לפעמים לייעל את הדיון, יש טעם לפגם בהתערבות יתר בשיטה האדוורסרית, וזאת במיוחד כאשר השופט והתביעה לובשים אותם מדים.

כמו כן היו מקרים לא מעטים בהם לחץ השופט על התובע להחמיר בטיעונו לעונש ובעסקות הטיעון שהוא השלים. כך למשל, סירב לקבל את טענת התובע כי העבירה של נהיגה ללא רישיון ראויה רק לעונש של שלילת רישיון, באומרו "אי אפשר כבר לבקש זאת, העציר כבר ישב חודש במעצר".⁶² במקרה אחר תמה בקול מדוע התובע מבקש רק מאסר ולא קנס, ובמקרה אחר, שאל מדוע הוא מבקש תקופה קצרה כל-כך של מאסר על-תנאי. אותו שופט גם צעק לא פעם על עצירים ועל הקהל, ואיים על נאשמים רבים שיעצור אותם לאלתר. במקרה אחד החזיר את אחד הנאשמים לתא המעצר משום שהוא שוחח עם שכנו לספסל הנאשמים. יצוין כי הנאשמים יושבים בצפיפות גדולה מאוד, ויכולים בקושי רב לעקוב אחרי המתרחש. הוצאת הנאשם מהאולם הייתה מיד לאחר שהשופט דן עם אחד החיילים, תוך כדי מהלך המשפט, על תקינות רכבו.⁶³

יש לציין עם זאת שמרבית השופטים מתנהגים בצורה נאותה, אך נראים באופן ברור מותשים, עצבניים ומיואשים מהתנאים בהם מתנהלים המשפטים ומחוסר יכולתם להשליט סדר.

בעיה חמורה של מערכת השיפוט הצבאי היא כפיפותם של התובעים והשופטים הצבאיים לאותה יחידה צבאית. קידומים של תובעים ושופטים צבאיים כפוף לפרקליטות הצבאית, ולא אחת קצינים ששירתו כשופטים מקודמים לתפקידים בכירים אחרים בפרקליטות הצבאית. המעבר מן התביעה לשיפוט, ולעתים גם ההיפך, והתלות בפצ"ר לקידום, יוצרים בעיה של תלות שיפוטית לא בריאה ומחויבות של שופטים למערכת שמקדמת אותם.

יצירת חטיבה נפרדת של שופטים וכפיפותה לגורם צה"לי אחר, הייתה פותרת בעיה זאת, במראית פני הצדק.

עסקות טיעון

רוב המשפטים מסתכם בעסקות טיעון, כלומר, התביעה וההגנה מגיעות להסכם לפיו הנאשם מודה באשמה ומוטל עליו עונש שהוסכם בין הצדדים. במצב בו הנאשמים, רובם ככולם, אינם משוחררים בערובה אלא מחכים לסיום משפטם בתאי מעצר במשך חודשים, יש נטייה להודות באשמה ובלבד לקצר את זמן המעצר.

השופטים לוחצים במקרים רבים "לגמור את העניין היום". מכיוון שחלק גדול מעדי התביעה אינו מגיע, מבהירים השופטים לנאשמים שאם "יגמרו היום" יוכלו להשתחרר, ואם לא, ייאלצו להישאר במעצר עד למועד הבא, אליו יוזמנו שוב עדי התביעה.

הבקשה "לגמור היום" היא למעשה בקשה להודות. במקרה אחד, בו לא היה הנאשם עצור וסירב להודות, הבהיר לו השופט כי הוא מסתכן מאוד וכי כדאי לו להודות היום ולא לשבת שנים בכלא כשעד התביעה יגיע בפעם הבאה.⁶⁴

עורכי-הדין המרבים להופיע בבתי-המשפט טוענים כי תנאי המעצר הקשים והידיעה כי המשפט עלול להידחות שוב ושוב בשל אי הופעת עדים, גורמים לכך שנאשמים רבים מעדיפים להודות גם בעבירות אותם לא ביצעו ובלבד שישתחררו.

בשישה מקרים לפחות בהם צפינו, הוצגה העסקה על-ידי השופט כמוצא קל מכל העניין. חזרו ונשנו ניסוחים כדוגמת הניסוחים הבאים: "תגמור היום ותצא מהר". "תסרב לעסקה יידחה הדיון, תשב עד סוף המשפט ואם תורשע תקבל גם עונש נוסף".

מצד אחד ניתן להשקיף על התבטאויות נפוצות כאלה כתיאור המציאות ולא כלחץ בלתי הוגן. מצד אחר, כשביטויים אלה מצטרפים למציאות שבה דיונים נדחים ללא סוף, עדים אינם מתייצבים, עצירים אינם יכולים להיות בטוחים שיובאו לדיונים וכן הלאה, הפיתוי לוותר על משפט שבו מוכיחים אשמה, ולהודות כדי לצאת מהמצב, גדול ביותר ולמעשה אינו הוגן.

חוסר ההגינות מתבטא לא רק בעובדה שנשללת מהעציר כל אפשרות סבירה לעמוד על זכותו למשפט שלם, אלא בכך שכל היוצרות נהפכים פה והענישה קודמת להרשעה ומחליפה ומייתרת אותה. מצטיירת תמונה בה העציר נענש באמצעות המעצר, ורק כאשר הוא מוכן להודות, מגיע יום השחרור או לכל הפחות הודעה על יום השחרור המיועד. הענישה קודמת להרשעה לא רק בפועל אלא גם כמאפיין מוסדי, בית-המשפט מצטייר רק כקובע מועד סיום לעונש, ולא כמכריע בשאלת אשמה וחפות.

חלק גדול מהמשא והמתן בין התביעה להגנה מתנהל בתוך בית-המשפט בעת הדיון, למרות ששופטים העירו לא פעם כי עניינים אלה צריכים להיגמר לפני הדיון, הם עודדו את התופעה על-ידי שיזמו עסקות, חזרו והציעו אותן בשלבים שונים של הדיון, נתנו הפסקות רבות כדי לדון, להציע, למצוא, להתייעץ עם הלקוח וכן הלאה, ושאלו כמה פעמים את הנאשם אם אינו רוצה "לגמור היום".

במספר לא מבוטל של מקרים, כאשר תיק נדחה למועד אחר, ביקש השופט בפה מלא שיגיעו או שינסו להגיע להסדר. הרבה משא ומתן מתנהל תוך כדי הדיון בתיק, ביזמת השופט ושלא ביזמתו, ואף תוך כדי דיון בתיקים אחרים, מה שאינו תורם לשקט וסדר בבית-המשפט ואינו מוסיף לכבודו, שכן הוא מפתח "תדמית של שוק", כלשון חיילי המשמר היושבים בקהל.

עסקת טיעון מסייעת להקלת הנטל על בית-המשפט על-ידי קיצור שלב ההוכחות. זאת כנראה הסיבה שהשופטים "לוחצים" להגיע לעסקת טיעון ומבהירים לנאשמים את היתרון שבהודאה.

עו"ד עלי גוזלאן מדווח על לקוחו שכפר באשמת ידויו אבן ונידון ל-20 חודשי מאסר בפועל. השופט הבהיר כי הוא דן אותו לתקופה ממושכת כל כך, כיוון שלא הסכים להודות באשמה. מאות נאשמים בעבירה דומה, שהודו

והסכימו לעסקת טיעון, השתחררו אחרי מאסר של חודש עד שמונה חודשים. במקרה אחר הבהיר נשיא בית- המשפט ברמאללה לשני נאשמים שאי הודאה באשמה תגרור אחריה גזר-דין חמור בהרבה מזה שייגזר עליהם בעסקת טיעון.

במקרה אחר הציע השופט שפירא לשני נאשמים, אחד מהם בן 15, להודות באשמה שהורו לסוחרים לסגור את חנויותיהם בשעה 12:00 בצהריים, כפי שמקובל מאז תחילת האינתיפאדה. לאחר שהנאשמים כפרו באשמה גזר עליהם השופט עונש כבד של שנת מאסר בפועל, בנוסף על מאסר על-תנאי.⁶⁵

במרבית המקרים עסקת הטיעון איננה מפרטת את תקופת המאסר על-תנאי שתיפסק, אלא מסתפקת בתקופה שבפועל, כך שהנאשם מופתע לשמוע בגזר-הדין שנוסף על מה שהוצע בעסקת הטיעון, הוא נידון גם לתקופה רצינית של מאסר על-תנאי. היינו עדים לכמה מקרים בהם נפסקה תקופת מאסר על-תנאי שנראתה גבוהה מדי לא רק להגנה אלא גם לתביעה.

ביום צפייה אחד ברמאללה ערער השופט באופן עקבי על עסקות הטיעון וטען שהוא מכבד אותן למרות שהן נראות לו מקלות בעונש.⁶⁶ הוא האריך עם זאת מאוד בתקופות המאסר על-תנאי והדגיש שהתנאי הוא שהנאשם לא יעבור כל עבירה ביטחונית.

ביום אחר בשכם, גזר השופט תקופת מאסר גבוהה בהרבה מזאת שביקש התובע בעקבות עסקת הטיעון.⁶⁷ התובע אמר: "לאור עברו הנקי של הנאשם מבקשים מאסר בפועל של 10 חודשים, חודש אחד על-תנאי, ועוד קנס לשיקול דעת בית המשפט..." בפסק-הדין אמר השופט:

יצוין כי אושר לסנגור להרחיב, לפרט, ולשכנע לכבד את העסקה, אך בסופו של דבר לא שוכנעתי ולכן העסקה לא מכובדת. העונש המבוקש מוגזם לקולא. העונש הראוי לנאשם הוא הרבה יותר גבוה ממה שאגזור עליו בסופו של דבר. החלטתי לגזור עליו עונש נמוך משראוי לו, ואני עושה זאת בשל העסקה שבכל זאת הצביעו עליה שני הצדדים. אני גוזר על הנאשם 3 שנות מאסר מהן אחת וחצי בפועל והיתרה בת שנה וחצי בפועל והיתרה בת שנה וחצי תהיה על-תנאי.⁶⁸

רמת הענישה

על-פי התצפיות שערכנו, רמת הענישה בבית-המשפט ברמאללה היא גבוהה. יש סתירה קיצונית בין חוסר טקסיות המשפט, הרישול הנורא והבלבול שמאפיינים את ההליכים, לבין פסקי-הדין בעלי משמעות גורלית כל-כך לאנשים. עורכי-הדין הישראלים שהשתתפו בתצפיות, השוו לאחת את הבלבול, הרעש והמהומה בבית- המשפט הצבאי לבתי-המשפט לתעבורה. אלא שבבית-המשפט הצבאי ברמאללה, בתוך חוסר הסדר, הלכלוך והרישול, נפסקות למאות אנשים תקופות מאסר של חודשים ושנים.

עורכי-הדין מרי רוק ואוסמה עודה מבית לחם, המייצגים עשרות נאשמים בשטחים, טענו כי לתובעים הצבאיים יש "רשימת מחירים" שבאמצעותה הם מגיעים לעסקות טיעון עם הסנגורים.⁶⁹ רשימת המחירים, על-פי טענתם,

משתנה בהתאם לשינויים במצב הפוליטי בכלל, ואירועים ביטחוניים בשטחים בפרט. עו"ד לאה צמל הבהירה, כי ביום שאחרי "אירוע בטחוני" "לא כדאי להגיע לבית-המשפט", וכי הנאשמים זוכים ליחס קשה ביותר ביום כזה. גזרי-הדין שונים בין בית-המשפט הצבאי ברמאללה לבין זה שמקום מושבו בשכם. על הנאשמים בשכם מוטלות תקופות מאסר ארוכות בהרבה מאלה שמוטלות ברמאללה.

מסקנות

מערכת השיפוט הצבאית בשטחים, לא עמדה במעמסה שהוטלה עליה בשנות האינתיפאדה, שעיקרה העלייה המשמעותית במספר התיקים שהובאו לדיון. קריסת המערכת המשפטית קיבלה ביטוי התנהגותי מוסדי ומשפטי כאחד.

עמדנו על שתי מגמות שליליות במערכת השיפוט הצבאית בשטחים. האחת היא מגמה של רישול, בלבול והזנחה שיוצרת עינויי-דין, משפילה ומעליבה לא רק את הנאשמים ועורכי-דינם, אלא אף את השופטים, התובעים, והחיילים הפועלים במערכת השיפוט. הלכלוך והצחנה, הרעש והמהומה בבתי-המשפט, העלבה ופגיעה בבני משפחה, הם רק ההיבטים החיצוניים לתופעה זו של רישול ואי-אכפתיות.

ההיבטים החמורים יותר של התופעה הם התרשלות התביעה בהבאת עדיה, אי הבאת נאשמים עצורים, וכתוצאה מאלה, דחייה חוזרת ונשנית של משפטים. המצב החמור שבו רוב הדיונים נדחים בכחודש ימים בשל אי הבאת נאשמים עצורים או בשל אי התייצבות עדי התביעה, פוגע בזכותו הבסיסית של האדם שלא להיענש במעצר ממושך, עד אשר תוכרע אשמתו בהליך משפטי תקין. הענישה לפיכך קודמת להרשעה ובית המשפט מצטייר רק כקובע מועד סיום לעונש, ולא כמכריע בשאלת אשמה וחפות.

המגמה הנוספת, החמורה לא פחות, עליה עמדנו, היא של קיום נהלים צה"ליים המנוגדים לחוק. הזכויות הבסיסיות השמורות לתושבי השטחים בצווי המפקד הצבאי, גם הן אינן נשמרות. לא מדובר בהפרות מזדמנות אלא בנהלים מושרשים המנוגדים לחוק.

- חובת הצבא להודיע לבני משפחות העצורים על דבר ומקום מעצרם אינה מקוימת, וכמו כן לא מודיעים לעורכי-הדין על דבר המעצר ומקום מעצרם של לקוחותיהם.

- עצורים מועברים ממיתקן מעצר אחד לאחר ללא שהעברתם מתועדת ומבלי שהמידע על מקום מעצרם מדווח לעורכי-דינם או משפחותיהם .

- זכות העצור לפגוש את עורך-דינו עם מעצרו מופרת, כשעורכי-דין אינם מורשים להיכנס למתקני השהיה .

- עקרון הפומביות אינו נשמר בעת הארכות מעצר, זכותו של חשוד להיות מיוצג אינה מכובדת, ורוב הארכות המעצר מתבצעות ללא נוכחות עורכי-הדין.

- כפיפות שופטים ותובעים למפקד אחד ותלותם בגורם אחד לקידום פוגעת במראית פני הצדק.

- יש חשש לפגיעה בעצמאות שיקול הדעת השיפוטי כששופטי מילואים מונחים ומתודרכים על ידי שופטים בשירות קבע, אשר לעתים אף מתערבים בפסיקתם.

- בית-המשפט הצבאי ברמאללה, פוגע בזכות הטיעון, שהיא זכות יסוד, ומגביל את אפשרות עורכי-הדין להופיע בבית המשפט בבקשות שחרור בערובה.

המערכת המשפטית אמורה להיות הכלי העיקרי בידי השלטון להשלטת החוק הצבאי בשטחים. בדיקתנו העלתה כי היא אינה פועלת בצורה מעוררת אמון אצל רשויות הצבא ואצל תושבי השטחים. יתר על כן, המערכת המשפטית יוצרת עינויי דין, ופועלת לעתים בניגוד לאותם חוקים צבאיים שעל שמירתם היא מופקדת.

נספח א': תרגום הודעה לעיתונות של איגוד עורכי הדין הערבים בגדה המערבית

אנחנו, עורכי-הדין, הכרזנו ב-2 לינואר 89', על החלטתנו להפסיק להופיע בבתי-המשפט הצבאיים בגדה הכבושה מן הסיבות שפורטו בתזכיר שנשלח לשר הביטחון, הפרקליט הצבאי הראשי, היועץ המשפטי, נשיא בתי-המשפט הצבאיים, איגוד עורכי הדין הישראליים, ועדת חוק, חוקה ומשפט בכנסת וארגונים ישראליים ובין-לאומיים העוסקים בנושאים של זכויות אדם. בשל ההבטחות שניתנו על-ידי השלטונות, בעקבות הכרתם של הפרקליט הצבאי הראשי, אמנון סטרשנוב והיועץ המשפטי דאז דוד יהב, בלגיטימיות של דרישותינו, דחינו את החלטתנו הקודמת להפסיק להופיע בבתי-המשפט ב-15 למרץ 89', כמחווה של רצון טוב, במטרה לתת שהות לשלטונות ליישם את הבטחותיהם.

אולם למרות שעברו למעלה מארבעה חודשים מאז חזרנו לעבודה, מצאנו שהדברים הלכו בכיוון ההפוך מזה שקיוונו לו. למעשה, הדברים נעשו גרועים יותר, למרות העובדה שקיימנו מגעים עם השלטונות והזהרנו שוב ושוב מהתוצאות שתהיינה להתעלמות מהידרדרות התנאים בבתי-המשפט הצבאיים ובמתקני המעצר. סטרשנוב, בזמנו, הבטיח להורות ליועץ המשפטי להוציא הנחיות ברורות לשמירת זכויותיהם הבסיסיות של עצורים מזמן מעצרם, בין אם נעצרו בביתם או במקום אחר, ועל הצורך להודיע למשפחותיהם על המקום והסיבות למעצרם. הוא גם הבטיח להודיע לעורכי-הדין על הזמן והמקום של הדיונים בהארכות המעצר לפני שהם מתקיימים.

אולם דבר מאלה לא בוצע. להיפך. למרות שעורכי-דין פנו למשטרה, למשרד התביעה ולמתקני המעצר, לא ניתן להם כל מידע. תשובות כאלה ניתנות גם היום, כשרוב הארכות המעצר נעשות ללא נוכחות עורכי הדין. תופעה זאת נמשכת למרות העובדה שהחזרת אסירים למאסר היא עבירה ברורה על החוק, ולמרות העובדה שהארכות מעצר נעשות בדרך כלל באופן כזה שמעצרם של מאות אנשים מוארך בו-זמנית.

סטרשנוב הבטיח לבטל את כל ההליכים המפריעים לעורכי-הדין לבקר את לקוחותיהם. במקום זאת, הופתענו למצוא שנוספו מכשולים בפני ביקורי עורכי-הדין. על-פי נהלים אלה, למשל, עצורים נאלצים להתפשט לחיפוש לפני שהם מורשים להיפגש עם עורכי-הדין, נוהל שפוגע בכבוד האנושי ובאמונותינו הדתיות. להוסיף חטא על פשע, מפקדי הכלא, ובעיקר מפקד כלא אנסאר 3, צמת, אמר בשחצנות לעורכי-הדין כשהתלוננו על נוהל זה, ש"אלוהים ברא את האדם עירום". הוא השליך לסל תזכיר ששלחנו לו ובו דרשנו כיבוד זכויות עצורים.

יתר-על-כן, סטרשנוב הבטיח להוציא הנחיות ברורות לכבד עורכי-דין בדיוני המשפט ומחוצה לו, אולם במקום זאת עורכי-הדין זכו לטיפול כדלקמן:

1. עורך-הדין מוחמד שדיד נעצר ללא משפט במעצר מינהלי לשישה חודשים.
2. חיילים פגעו פיסית בארבעה עורכי-דין - מוחמד אל חביבי, אחמד נימר, לועי המרשה, אוסמה אל כילאני.
3. עורך-הדין איברההים אל ברגותי נעצר בביתו ב-01:00 לפנות בוקר באשמה שסירב למחוק כתובות על הקיר.
4. מנעו מעורך-הדין אעני אל-ברבאוי את הכניסה לבית-המשפט הצבאי ברמאללה.

5. מתקני מעצר, במקרים מסוימים, הוכרזו כשטח צבאי סגור ועורכי הדין המבקרים את לקוחותיהם נצטוו לעזוב אותם.

6. במקרים רבים, שופטים צבאיים העליבו אותם והתעללו בהם מילולית תוך כדי מהלכים משפטיים.

7. הפרת פרטיות בתייהם של שופטים פלסטינים (המועסקים בבתי-המשפט האזרחיים) והתקפות פיסיות עליהם.

הפרקליט הצבאי הבטיח אישית הבטחות רבות, שאף לא אחת מהן קוימה. אנו עדיין סובלים מ:

1. חוסר הקפדה על העיקרון של עונש אחיד לאותן האשמות. גזרי הדין של אותו שופט, לאותה האשמה, באותו

בית-משפט ובאותו יום, שונים מאדם אחד לשני, דבר שמחזק דעתנו שגזרי הדין מכוונים על-ידי מדיניות

שמטרתה לסכסך בין העצורים לעורכי הדין שלהם.

2. אי שיתוף פעולה של מזכירות בתי-המשפט במתן כתבי אישום, בקביעת תאריכי דיון וכד'. עורכי הדין נזרקו

ממזכירות בתי-המשפט במקרים רבים, ואין סימן שננקטים צעדים לתיקון המצב.

3. מזכירות בתי-המשפט משנה את תאריכי הדיון מבלי להודיע לעורכי הדין.

4. קצין מזכירות בתי-המשפט ועוזרו משמשים כשופטים במקרים בהם יש צורך בהרכב של שלושה שופטים.

מנהג זה מתנגש עם עבודתם ולכן הם נוהגים לעזוב את אולם בית-המשפט לאחר שהדיון מתחיל ולחזור אליו

לפני מתן פסק-הדין, רק כדי לחתום עליו.

5. כשלוך נמשך להביא מספר רב של נאשמים עצורים לדיונים בבתי-המשפט. מכמה מתקני מעצר לא הובאו

עצורים לבתי-המשפט מזה חודשים.

6. מספר רב של תיקים, פרוטוקולים, פסקי דין וגם אישורים לשחרור בערבות - אבדו.

7. לעתים קרובות לא מתרגמים כתבי אישום לערבית, ועצורים אינם מקבלים כתבי אישום. בכלל, מתורגמים

אינם בנמצא במשרדי התביעה הצבאית ויש מחסור חמור במתורגמים בבתי-המשפט כשאלו הנמצאים אינם

מתורגמים מיומנים.

8. הכניסה לבתי-המשפט נמנעת ממשפחות העצורים לעתים קרובות, זאת כאשר במקרים רבים הם מנועים

מלבקר את ילדיהם במתקני המעצר.

9. התקיפות הנמשכות המסתיימות בפגיעה ולעתים רצח בדם קר של עצורים ותקיפות פיסיות של בני משפחות

העצורים במהלך ביקורים ומשפטים.

10. מניעה מעורכי-דין מלבקר את לקוחותיהם זמן רב לאחר המעצר. זאת בנוסף למניעת דיונים על שחרורים

בערבות על ידי מניעת ביקור עורכי-דין אצל לקוחותיהם. כמו כן, מועברים עצורים לעתים קרובות ממתקן מעצר

אחד למתקן אחר במטרה לקצר את הופעותיהם בפני בתי המשפט וכך למנוע ממשפחותיהם ומעורכי-הדין שלהם

לראותם.

כתוצאה מכל הנ"ל, ובגין אי-היענות לדרישותינו והידרדרות התנאים הנמשכת, וזאת בעת דיכוי והפרות זכויות

האדם - מעצרי המונים, גירושים, הריסת בתים ועוד - החלטנו להימנע מלהופיע בפני בתי-המשפט מ-20.7 ועד

20.8. אנו פונים לכל המוסדות המשפטיים ולכל מי שזכויות האדם קרובות ללבו, לאמץ את עמדתנו ולהתערב

אצל שלטונות הכיבוש שיקבלו את דרישותינו לאלתר.

ועדת עורכי הדין הערבים, ירושלים, 10.8.89

דרישות עורכי-הדין המופיעים בשטחים עם הכרזת שביתתם, כפי שסוכמו במכתב ללשכת

עורכי הדין

לכבוד

לשכת עורכי הדין

באמצעות עו"ד דן שיינמן

תל-אביב.

ח.ג.,

כפי שסוכם בפגישתנו, הרינו להעביר בתמציתיות את התנאים האלמנטאריים הדרושים לנו על מנת לעבוד במקצוענו כראוי. פירוט מלא ונכון של הבעיות כולן מצוי במזכר שחולק לנוכחים בפגישתנו, המחזיק 5 עמודים.

יש לציין כי בפגישתנו עם נשיא בתי המשפט הצבאיים בגדה העליונה בפנינו אותן מצוקות עצמן, והוא אישר כי אכן קיימת בעיה בסיסית שיש לטפל בה. את חלקה ניתן לפתור באופן מיידי, וחלקה יפתר בטווח רחוק יותר שכן הוא מחייב תיאום עם גורמים רבים ושונים.

1. קיום החובה בס' 78א' לצו בדבר הוראות בטחון (תיקון מס' 53)(יהודה ושומרון) (מס' 1220) התשמ"ח מיום 3.2.88, להודיע מיידי למשפחה או לעוה"ד על מקום מעצרו, ועל עובדת מעצרו של אדם.
2. להודיע לעצור על עילת מעצרו, כפי שנקבע בבג"צ 726/88 (מתקולל סעיד בכר נזאל), ומהות מעצרו.
3. כל חפץ שנלקח בעקבות חיפוש יירשם לאלתר ואישור על הנטילה יינתן לבעלי הבית.
4. איתור מיידי של מקום המצאות העצור.
5. הודעה מראש לעוה"ד על מועדי הארכות המעצר ללקוחותיו.
6. קיום דיונים בארכות מעצר – בהעדר מניעה ביטחונית – בדלתיים פתוחות ובאולם בית משפט, ובנוכחות עוה"ד והעצור.
7. הסדרת נוהל לקביעת בקשות לשחרור בערבות תוך מועד קרוב, והבאת העצורים לדיון.
8. הקפדה על נוהלי 'איסור המפגש' בין עו"ד ללקוחו כפי שנקבעו בס' 78 ג' לצו בדבר הוראות בטחון הנזכר בס' 1 לעיל, היינו, איסור מפגש לזמן מוגבל, על פי אישור חתום כדן.
9. הסדרת הביקורים בבתי מעצר באותה תחנה עצמה בה עצור הלקוח, בלא להטריח עוה"ד לתחנות האם.
10. לאפשר ביקורים תקינים ויעילים של עו"ד במתקני מעצר צבאיים בכל ימי העבודה השבועיים ובכל שעות העבודה, בלא המתנות ממושכות, ולאפשר לו לראות את כל הלקוחות שברשימתו. לאפשר לעוה"ד לראות לקוחו לפרק הזמן הנחוץ, ותוך הקפדה על חסיון מפגשם.
11. לאפשר לעו"ד תושבי השטחים לבקר לקוחותיהם תושבי השטחים העצורים או כלואים בישראל – ללא כל קושי.
12. השוואת מדיניות השחרור בערבות בשטחים לזו בישראל.

13. הגשת כתבי אישום במועד המוקדם ביותר האפשרי, שלא יעלה על 6 שבועות מיום המעצר במוצא. בו בזמן, הסדרת ביקורי משפחות לעצורים תושבי השטחים המוחזקים בישראל, אם סיימו חקירתם, ואף אם לא הוגש נגדם כתב אישום.
14. תרגום מיידי של כתבי האישום לערבית והמצאתם המיידית לעצורים.
15. תיאום מועד המשפטים עם עורכי הדין המייצגים.
16. ייעול בשיטת קביעת מקום מעצרם של עצורים במהלך משפטם, תוך התחשבות במקומות מגוריהם. הבטחת הבאתם של עצורים ועצורות לבית המשפט ביום משפטם.
17. שיפור תנאי החזקתם של עצורים בעת הבאתם והמתנתם בבית המשפט. שיפור יחס הצבא והמשטרה כלפיהם, כלפי בני משפחותיהם וכלפי עוה"ד בעת המשפט.
18. חלוקה יעילה וחוסכת זמן של שמיעת התיקים והבאת העצורים לבית המשפט.
19. הבטחת הופעת העדים למשפטים על מנת לאפשר כפירה בתיק מבלי לגרום נזק של ישיבה ממושכת במעצר ללקוח שמשפטיו נדחים בלי סוף עקב אי הופעת עדים.
20. כיבוד רמת הענישה המקובלת בעבירות דומות וכיבוד רמת הענישה באותו תיק. אם אין כוונה לכבד עסקת טיעון יש להודיע על כך לסנגורים ולתביעה.
21. כיבוד החלטת בית המשפט העליון בדבר אופן ניהול הערעור במעצר מנהלי ובדבר קביעתו של הערעור תוך שבועיים ימים מיום הגשתו.
22. הודעה מראש למשפחה הצפויה להיפגע מצו הריסה, החרמה או אטימה של ביתה על מנת לאפשר השגה על החלטה כזו, ובכך להבטיח זכות השמיעה.
23. זירוז הטיפול בפניות עוה"ד למנהל בעניינים שוטפים הנוגעים לזכויות תושבים.
- כבר המצאנו לכם אוסף של תלונות בכתב המצויות אצל מזכיר הוועדה. תלונות בכל נושא ונושא מן הנושאים המנויים לעיל נשלחו ונשטחו בכתב ובע"פ. אנו השתדלנו להיצמד לדרישות המקצועיות והמינימאליות.
- הרינו מצפים להודעתכם בדבר המפגש המשותף עליו דובר בפגישתנו מיום 22.1.89.

בכבוד רב,

ל. צמל, עו"ד (--)

בשם עוה"ד.

25.1.89

נספח ב': מכתבי בצלם אל דובר צה"ל

4.10.89

ש.מ. 196

לכבוד

תת-אלוף נחמן שי

דובר צה"ל

הקריה, תל-אביב

שלום רב ,

ד"ר סליה פסברג ואני עורכות מחקר מקיף בנושא בתי-המשפט הצבאיים בגדה המערבית. לשם כך צפינו בכמה משפטים בבתי-המשפט ואת התרשמויותינו אנחנו עומדות לפרסם. נעביר אליך בהקדם את המחקר עוד בטרם יצא לאור כדי לקבל את תגובתך.

למען המחקר אנחנו מעוניינות בנתונים על מספר התיקים שנפתחו, כתבי אישום שהוגשו, זיכויים והרשעות. בעמודים המצורפים מפורטות השאלות כפי שהופיעו בעבר בדו"ח מבקר המדינה מספר 35, נודה לך באם תוכל למסור לנו את הנתונים המבוקשים.

כמו כן נמסר לנו כי לאחרונה שונו הוראות בנושא שחרור בערובה. נודה לך באם תוכלי להעביר אלינו את ההוראות החדשות, וכמו כן להבהיר לנו האם הן תקפות בכל בתי-המשפט או רק בחלקם, ומהו מספר המשוחררים בערובה מאז הוכנסו לתוקף התקנות החדשות.

בתודה מראש ובברכה,

ד"ר דפנה גולן

6.11.89

ש.מ. 262

אל
סא"ל אריק גורדון
ענף ההסברה
דובר צה"ל
הקריה, תל-אביב

שלום רב,

לפני למעלה מחודש כתבתי לתא"ל נחמן שי וביקשתי מידע בנושא בתי-המשפט הצבאיים.
לאחר כשבועיים קיבלתי הודעה טלפונית שאני אמורה לדבר עם מדור סיוע בענף קשרי חוץ.
דיברתי עם אסנת שאמרה לי שהיא מעולם לא קיבלה את מכתבנו, אולם אחרי בירורים רבים (וטלפונים רבים שלי), היא הסבירה לי שאם אשלח לה את המכתב שנית היא תטפל בנושא.

שלחנו את המכתב בשנית.

אני שולחת לך מכתב זה בשלישית לאחר שאסנת ממדור סיוע הסבירה לי היום (אחרי שאני כמוכן התקשרתי אליה) שאין היא מטפלת בנושאים כאלו ומוטב שאפנה אליך.

אני מקווה שתוכל לטפל בפנייתי בהקדם וכי לא אאלץ לשלוח מכתב זה בפעם הרביעית.

בתודה מראש,

ד"ר דפנה גולן
'בצלם'

העתק : תא"ל נחמן שי, דובר צה"ל.

תשובה חלקית לפנייתנו הגיעה מדובר צה"ל ב-28 לנובמבר לאחר שדו"ח זה כבר היה בשלבי הפקה אחרונים.
להלן התשובה:

דו"ר צה"ל
ענף הסברה
חי - 2
2926
1989 28 נוב'

ד"ר דפנה גולד

הנדון - כחל משפט צבאי
=====

שלום רב,

בהמשך לפנייתך ב- 4.10.89 ולשיחתנו בטלפון היום, להלן החשובות שבידנו לשאלות
ששאלת בנושא כחל המשפט הצבאי:

1. נתונים מהחילת ההקוממוס:

מס' כחבי אישום, שהוגשו נגד חושבים מקומיים באיו"ש ובאזח"צ כ-13,000.

מס' הנאשמים להם יוחסו כחבי האישום כ-17,000

נאשמו כ-10,000 נאשמים

זוכו כ-400 נאשמים.

איש לעיין הי הל החוננים הללו הינם ביחס להפרוח סדר בלבד.

2. שחרור בערובה:

היך התאריכים 1.5.89 - 30.10.89 שוחררו טה"כ 314 אנשים בערובה.
להלן פירוט חודשי של השחרורים (בחצי השנה האחרונה):

מאי	-	142
יוני	-	101
יולי	-	65
אוג'	-	57
ספט'	-	25
אוק'	-	24
סה"כ	-	314

בברכה,

אניטל מוליח
קמ"ד הסברה

נספח ג': תצהיר עו"ד אוסמה עבדאללה מוחמד זיד (כילאני)

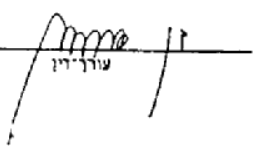
תצהיר

אני החיט אוסמה עבדאללה מוחמד זיד, בעל הכשר יעבד
 האחר שהוזהרתי כי עלי לאמר את האמת וכי ארוה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה בכתב כדלקמן:

1. הנני מודו כמסר קין, לי מסר השטן.
2. דגש הייני מסרם לקצ מצו' שטן, וזכר השקים בעיניו באומרו. הייני
 אלא יש מיני כמיסר ~~צדד~~ אשם העביות בהקט כלל מצו' יהוד ומיוון
 מאין מס שטת פדורגי נשיר קין יימגו יאלו ובלו א טמיק סנדורו ע'
 כוגור לילג.
3. מסרם לי הוצו כמיו לקבל וזכרה גמר עקור אקק כללג אל ייה זק
 העברו היקן כללג גברו היערו, לי בלסון ולו בל ואלמי אחר.
4. היקן כלל גוגו לי כל דבר מצו' א קוקומז אמי גמבור העבריות. גמ
 מאל ייסט, למסמט טנס דבו הערו היקן שיק ואל אר בן דגמט בור
 שיקר הערו אל היקן לל שמוע היעיסג ולסיק מאקט איויק.
5. היקן סמ אמי אקל בני פוזג אר דבו הערו ולקט א קוקומז גיא בטטה
 היצר לי ימור הערו גיווג זמיוון, אר כונה למי מצו' ושל אק אק
 ימסר ~~טמ~~ סמני היק אונקיק ~~לל~~ גיוויק בלל נעסר ואלסון שגס
 גמקיק, היק אונקיק בוק כלל נעסר.
6. גמסו זק אונקיק בהקן הערו עבטן דמאל רבלי בלסון אן איויק לי ולסר היק
 הימיוק קונסר ימיוק אר העבריות קיל כן ען אר ימלל ליקק, גובייה העבריות הי
 הימיוק כלל העבריות גמט נעמור כמיו ימיוק הימיוק כלל כמסוס.
 אר אקק ע' קמיו זה למו שיעק וזוקיא בתי בטיה גלסלי.

 חתימת המצהיר

הנני מאשר בזה כי כיום 3.8.89 הופיע/ה בפני עורכיו זיד מוחמד
 כמשהגדרתי בלשון מ/גבי אוסמה זיד
 שורה עצמי עלייד חצורת והוח מס' 99564/156 (המספר לי כאוסן אישיו) ואחרי שהוזהרתי כי עליו להצהיר את האמת כי
 יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו הנלל וחתם עליה.

 עורכיו

חומת
 הוצא והורכס ע"י לשכת עורכי הדין ועד מחווי ירושלים

נספח ד': הודעה מטעם ב"כ היועץ המשפטי לממשלה בג"צ 670/89

בג"צ 670/89
קבוע: 21.9.89

בבית המשפט העליון
בשבחו כבית משפט גבוה לצדק

מוסא, מוחמד עודה ואח'
ע"י האגודה לזכויות האזרח-
עוה"ד דן סיימון
רחוב דיסקין 9, ירושלים

ה ע ו ת ר י ם

נ ג ד

1. מפקד כוחות צה"ל
באזור יהודה ושומרון,
מפקדת פיקוד מרכז

2. מפקד כוחות צה"ל ברצועת עזה,
מפקדת פיקוד דרום, צה"ל

ע"י פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים

ה מ ש י ב י ם

הודעה מטעם ב"כ היועץ המשפטי לממשלה

1. עינינה של עתירה זו בשניים: בדרישה למסירת מקום מעצרם של העותרים 1-3; בעתירה כי, דרך כלל, תמסר הודעה על דבר המעצר ומקום ההחזקה במעצר של עצורים באזורי יהודה ושומרון וחבל עזה.

2. הודעה בדבר מקום מעצרם של בני משפחתם של העותרים נמסרה לבא-כוחם, עו"ד דן סיימון, ביום 30.8.89 ובכך התמלאה העתירה בהיבט הפרטני שלה.

החגיגה שלהלן מופנית, איפא, כלפי הע"ד הכללי של העתירה, אשר מפאת עקרונו של דברים סברנו כי מן הראוי להביא עיקריהם להלן.

כללי

3. בסעיף 78 א' (ב) לצו בדבר הוראות בטחון נקבעה ההוראה לפיה

" נעצר אדם, חמסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום הימצאו לאדם הקרוב אליו, אולם אם ביקש העצור שלא להודיע כאמור". (להלן - הצו).

הוראה זו הותקנה על ידי המפקד הצבאי, בצו, בחודש פברואר 1988, בהתחשב בצרכי האוכלוסיה המקומית. עם זאת, היו רשויות הצבא ערות לקשיים שהוראה זו מעמידה בפני כלל חמערכת.

זאה, במיוחד, לנוכח אירועי החקוממות, כאשר כפועל יוצא מהתגברות מעשי האלימות והפרוח הסדר באזורים, גדל באופן משמעותי מספר העצורים ונדרשה השמטם במתקני השהייה וכליאה שונים חוץ נידות מוגברת ביניהם.

בכל אלה נערמו קשיים רבים על דרך יישומן של הוראות הצו, והפעלתן.

4. על אף המצב החמור בשטח ולמרות הקשיים האובייקטיביים שביישום הוראות הצו באופן דווקני, יצאו הוראות נוהל בכל אחד אחד מן האזורים שענינן "הודעה על מעצר למשפחות העצורים ולצלב האדום".

עיקרן של ההוראות בא לכלל בטוי באלה:

(א) נקבעה שיטת דיווח בין מתקני הכליאה השונים לבין מרכז שליטה בו רוכז המידע בדבר מעצרים ותנועות עצורים במתקני הכליאה השונים.

מרכז השליטה הופקד על מסירת דיווח יומי בדבר מצבת העצורים, בין היתר, גם למושלים הצבאיים בנפות המינהל האזרחי.

(ב) נקבע נוהל לפיו תינתן לכל עצור גלויות דאר, על מנת שיכתוב לבני משפחתו ובכך יודיע להם על מקום המצאו.

(ג) בפועל, בנוסף על אלה, פורסמו בנפות המינהל האזרחי מדי יום גם רשימות העצורים שנמצאו במתקני השהייה שנפות, באותה עת.

רשויות הצבא פעלו משך כל הזמן לשיפור דרכי ההודעה למשפחות על דבר המעצר ותנועת העצורים, בין מתקני הכליאה השונים - בין היתר מחמת היותם מודעים לחקלות שנפלו מפעם לפעם באיתור עצורים

5. בימים אלה, ממש, הוכנסו שינויים בהוראות הנוהל, אשר בין השאר, יש בהם כדי ליחן מענה, גם לטענות שבעתירה, (במיוחד בהתייחס לטענות שבסעיף 14 הימנה).

ואלה עיקרי הדברים

(א) משלוח גלויות - במהלך קליטתו של עציר במתקן השהייה ובמתקן כליאה, ימלא הוא גלוית דאר מיוחדת הכוללת הודעה על דבר המעצר, מתקן הכליאה, חאריך הקליטה במתקן, שמו ומענו של האדם אליו מבקש העציר כי הגלויה תשלח.

מדי יום ביומו, יועברו הגלויות ממתקן הכליאה אל בית הדאר המקומי, אשר ידאג לחלוקתן ולהפצתן באזור.

(ב) העברת רשימות העצורים ממתקני ההשהייה

1. מפקד מתקן השהייה יהיה אחראי להעביר מדי יום ביומו לקצין המנהל האזרחי (קמ"א) בנפה בה נמצא מתקן ההשהייה, רשימה של העצירים הנמצאים במתקן ושל אלה שהועברו באותו יום למתקני כליאה אחרים, חוץ פירוט זהותו של המתקן אליו הועברו.

2. נמצא ברשימה עציר מנפת מגורים אחרת, יצוין הדבר ברשימה, ושמו יודע לקצין המינהל של אותה נפה, אשר יכלול שמו ומקום מעצרו, ברשימת העצורים היומית המפורסמת על ידו.

3. באזור חבל עזה - יועברו מדי יום, רשימות מתקני הכליאה אל המינהל האזרחי, ובהן פירוט מצבת העצירים לאותו יום, שמות העצורים הנקלטים, חמוצרים למתקן אחר ושמותיהם של אלה ששוחררו. *הנתיב י"ג*
גל מלוי ותי"ת (מלוי) גלוי

מתקן הכליאה קציעות, תועברנה רשימות דיווח, למינהל האזרחי - בדומה.

4. בכל עת, חתייה תלויה על לוח המודעות בנפה, רשימה שמית, בשפה הערבית של העצורים המצויים במתקן ההשחיה וכן רשימה ובה הודעה על העברת העצירים ממתקן ההשחיה למתקני כליאה אחרונים - במשך שבוע הימים האחרונים.

5. הרשימות יחלו במקום מוגן שלא יאפשר חלישתן, ובכל עת תהא לציבור גישה אליהן.

6. תושבים שלא איתרו קרוביהם ברשימות, ימלאו טופס בו פרטים מלאים אודות קרובם הנעדר. קצין המינהל האזרחי יקיים בעבורם את הבדיקה הנדרשת לאיתורו של העציר וישיב למשפחה בחדר 48-שעות ג'ויקן רחמיסני

(ג) מרכז השליטה ימשיך בריכוז דו"חוח ונתונים, בדבר מצבת הכלואים במתקני הכליאה השונים.

(ד) פירסום - מושלי הנפוח יביאו לידיעת החושבים דבר קיומן של הודעות בדבר מעצר בגלויות וכן של הרשימות, המקום בהן יפורסמו לעיון, והאפשרות בדבר פניה לקמ"א לאיתור קרוב ששמו אינו מופיע ברשימות.

(ה) במיקרים חריגים, (כגון שעציר זקוק לתרופות מיוחדות), תועבר הודעה טלפונית, על מעצרו ומקום המצאו של העציר, למשפחתו או לאדם אחר הקרוב אליו.

(ו) ביקורת

בחורף חודש ימים מפירסום הנוהל יקום גוף מבקר לשם עריכת בקורת על אופן קיומן של הנהלים בשטח, ואשר יסור ממצאי הביקורת לרמ"ט האלוף, בחורף חדשים ממועד הקמתו.

6. סוף דבר - רשויות הצבא מכירות בצורך שבמסירת הודעה למשפחות על דבר המעצר ומקום המעצר, והמטרה היא למלא באופן הראוי והיעיל ביותר אחרי ההוראות שצבו.

השינויים בהוראות הנוהל, אשר יכנסו לחוקף בתוך כשבועיים ימים, יהא בהם כדי ליעל ההליכים, כך שדבר המעצר ומקום המעצר יהיו בידיעת המשפחות בהקדם האפשרי, - הכל תוך התחשבות בתנאים השוררים כיום באזורים.

7. הנה כי כן, ניתן מענה לטענות הכלליות בעתירה, ובית המשפט הנכבד יתבקש לדחותה.

היום, באלול תשמ"ט
בספטמבר 1989

ג'ידי ארד
מנהלת מטלפק הבגצ"ים
בפרקליטות המדינה

יש/350

נספח ה': מכתב עו"ד דן סיימון מהאגודה לזכויות האזרח ליועץ המשפטי בבית אל

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطنين في اسرائيل
THE ASSOCIATION FOR CIVIL RIGHTS IN ISRAEL
ת.ד. 8273, ירושלים 91082, טל. 638385, 667726, P.O.B. 8273 JERUSALEM 91082

נשיא כבוד:
פרופ' חנס קלינגהופר

נשיא:
חשופט שמעון אגראט

סגן נשיא:
טיה חיים זדוק

טרם הגיעו לידינו פרטים בדבר הקיום בפועל של נוהל משלוח הגלויות ממתקני המעצר (סעיף 5א) (להודעה). אנו מקוים כי בנושא זה הנוהל מקויים כלשונו.

מן האמור לעיל עולה כי מפקדת כוחות צה"ל ביו"ש אינה מקיימת את הנוהל שקבעה ומפרה התחייבות שניתנה בשמה בפני בית המשפט העליון. לדעתנו, הנוהל הנ"ל, גם כשהוא מקויים כלשונו, אינו מבטיח כראוי את מלויה של החובה הקבועה בסעיף 78א(1) לצו בדבר הוראת בטחון. למותר לציין כי אי קיום הנוהל גורם להפרת חובה משפטית, בנוסף לנזק בלתי נטבל מבחינת העצורים ובני משפחותיהם.

Honorary President:
Prof. Hans Klinghoffer

President:
Justice Shimon Agranat

Vice-President:
Haim Zadok

אבקש לעשות למען יקויים הנוהל כלשונו בהקדם האפשרי.

בכבוד רב,

דן סיימון, עו"ד

AFFILIATE:
INTERNATIONAL L
FOR HUMAN RIGHTS
NEW YORK

העתקים: עו"ד נילי ארד, פרקליטות המדינה, רח' צאלת א-דין, ירושלים
סא"ל יעקב תסידים, יוהמ"ש חבל עזה, ת.ד. 01105 צה"ל

FEDERATION INTERNATIONALE
DES DROITS L'HOMME
PARIS

נספח ו': מכתב היועץ המשפטי בבית-אל לעו"ד דן סיימון על יישום הנהלים
החדשים בעת מעצר. פסק דין בבג"ץ 670/89

צ ב א ה ג נ ה ל י ש ר א ל
אזור יהודה והשומרון
לשכת היועץ המשפטי

תאריך: 08 בנובמבר 1989
סימוכין: 114/05 - 09913

לכבוד
עו"ד דן סיימון
האגודה לזכויות האזרח
ת.ד. 8273
ירושלים
א.נ.,

הנדון: הודעות על מעצר
מכתבך: גדה/68 (ש/0601) מ- 2 נוב' 89

1. רק בימים אלה השלמנו הדפסה של גלויות וכן טופס מסודר שיתלה על לוחות המודעות. כמו כן, קיימנו תדריך לנציגי הממשל בענין הפעלת נוהל ההודעה.
2. אנו מקוים להכניס את העניינים למסלולם במהלך השבועיים הקרובים.

בברכה
/ll
אחו בן ארי,
המשפטי אל"ם

אבא/פנ

ת"ד 10482, בית-אל. טל': 213251, 02-249989, BEIT-EL. P.O.B 10482

נספח ז': מכתבי תלונה של עורכי-דין

לכבוד
עו"ד י. רובין
ראש לשכת עוה"ד
רח' שופן 2
ירושלים.

לכבוד
נשיא בית המשפט צבאי
לערעורים
רמאלקה.

29.9.89

ח.נ.נ.

הנדון: "שפיטה בהעדר עו"ד".

בעקבות מכתבי בנושא הנדון מיום 27.8.89 אל נשיא בית המשפט הצבאי לערעורים, שהעתיקו הופנה אליך, הואיל ונשיא בית המשפט לערעורים להשיב על המכתב. הוא, חליכה, לא הפנה את מכתבו אלי, שכן מי אני ומה אני שיתייחס ישירות לדברי - הריני בסך הכל עו"ד המופיעה תדיר בבית המשפט הצבאי, וכאלה, כנראה באמת אינם ראויים להתייחסות ישירה.

לעומת זאת הוא הפנה את תשובתו הארוכה דווקא לראש לשכת עוה"ד, שהיה המכותב לקבלת העתק מכתבי, ואילו אנכי זכיתי מן ההפקר והפכתי למכותבת מס' 2 לקבלת העתק מכתבו. גם על כך אני מברכת.

יש בכך כדי ללמדנו כי לשכת עורכי הדין היא עדיין מעוזנו, וכי אם יש בכחו של מוסד כלשהו להזיז את הגלגלים החורקים עליהם מתנהלת המערכת הצבאית בשטחים - אולי הלשכה היא אכן הכתובת.

יש לזכור כי לפניו תינו הקולקטיבות והפרטניות אל הלשכה הסטוריה ארוכה, עוד מתחילת 1988. פנינו לבקשת סיוע מן הלשכה, הלשכה הראתה רצון אמיתי לסייע בידנו, והכוונות הטובות התנפצו, תמיד, לנוכח סירובו של הפצ"ר להפגש עם נציגות שלנו בנוכחות נציגי לשכת עורכי הדין.

נוכח ההתנערות הניכרת שפקדה את צמרת השיפוט הצבאי לאור מכתבי, נראה לי כי יש להזדרז ולנצל את רגע החסד, ואני מציעה כי מוסדות הלשכה יזמו לאלתר מפגש משותף בין נשיא בית המשפט הצבאי לערעורים, עוה"ד המופיעים בבתי המשפט הצבאיים בשטחים, ונציגות של לשכת עורכי הדין, כדי לבחן בצוותא את הבעיות הנוגעות של תשתית מנהלית עשיית הצדק בבתי המשפט הצבאיים בשטחים.

חזרתי וקראתי את מכתבי מיום 27.8.89 ואני עומדת מאחורי כל מיכה שבו. אם היה נשיא בית המשפט לערעורים קשוב יותר לעורכי הדין המופיעים בבתי המשפט בשטחים היה יודע היטב כי כל מיכה הינה גיבוש מינימאליסטי, בלשון המעטה, של שורה ארוכה של טענות וטרזניות יומיומיות המועלות על ידינו.

בהכנסו לתפקידו נפגשנו, עו"ד רבים ביותר, עם נשיא ביהמ"ש לערעורים, והוא שמע במו אזניו דברים חריפים מאכה. הבטחותיו לשיפורים ניכרים לא נשאו פרי, ואין לו להלין אלא על עצמו.

לבפני של עניין:

1. בהעתק מכתבו של הנשיא אלי לא טרח לצרף העתק "ההחלטה שניתנה על ידי בית המשפט לערעורים והעתקה מצורף למכתבי זה".
2. המנעות עוה"ד מלהופיע בבתי המשפט היתה זעקה נוספת שנתרה בחלל ללא מענה. כמי שלא טרח לברר עם בעלי הדבר את עניינותם של הטעמים, קל לו לנשיא הנכבד לקבוע כי היו אכה טעמים בלתי ענייניים.
3. ידיעתו של הנשיא הנכבד, עם כל הכבוד, לוקה בחסר בכל הנוגע לדרך בה מנהלים בתי המשפט הצבאיים והתובעים את המשפטים בהעדר עוה"ד, הן בזמן המנעותנו מעבודה, והן כיום, בשבתנו באולם המשפט. אנו שומעים במו אזנינו, בכל יום, את בית המשפט והתביעה פונים לנאשמים שאינם מיוצגים (בין אם משום שעוה"ד לא הופיע, ועפ"י רוב

משופ שנוה"ד לא דווח על מועד המשפט) ומציעים להם עונשים קצובים אם יודו בכתבי אישום שאינם מצויים בידי הנאשמים מאחר ואינם מתורגמים דרך קבע לערבית. תוך התראה ברורה כי ה"הצעה" היא הצעה חד-פעמים, "הזדמנות בלתי חוזרת", וכי אם לא יקבלו ההצעה מצבם בעתיד יהיה גרוע יותר. אין מעלים בפני הנאשם את האפשרות, תיאורטית ככל שתהייה, כי יש לו סכוי לצאת זכאי במשפטו.

אדרבא, ישאל גוף בלתי תלוי את הנאשמים שנשפטו בדרך זו מה היה המסר שניתן להם, ומדוע החליטו לפעול על פיו.

4. באשר לטענת הנשיא הנכבד כי בתיקים הנקבעים בפני דן יחיד (שסמכות ענישתו עד 5 שנים) אין צורך למנות סנגור - מציין הנשיא הנכבד רק חלק קטן מן האמת, ואינו מציין (או אוכי אינו יודע) כי בתי המשפט גם בשבתם בהרכב (שאז מוסמכים הם להטיל עונש בלא הגבלה, עד מאסר עולם ועד מוות) טוענים כי הם מודרכים על ידי בית המשפט לערעורים כי ישנה חובת מנוי סנגור רק בתיקים בהם התביעה דורשת עונש שאינו עולה על 10 שנים. הם טוענים כי לא העונש הקבוע בצד העבירה הוא המדר לצורך במנוי סנגור, אלא רמת העונש בו מסתפקת התביעה! כאמור, טוענים בתי המשפט כי כך תודרכו ע"י הנשיא הנכבד עצמו. מדוע אין טורח הוא, עם כל הכבוד, להוסיף עובדה מצערת זו?

5. זאת ועוד - במכתבי נאמר: "בדרך כלשהי, בלתי ברורה כי לחלוטין, נפסק כי אם אין התביעה מבקשת עונש העולה על 10 שנים, ניתן יהיה לשפוט אדם בלא עורך דין".

טענתי חטום, והודה לי בשעוריים. ממילא החוק אינו מבחין בין שפיטה בפני דן יחיד לבין שפיטה בפני הרכב. סי' 8 לצו בדבר הוראות בטחון תשל 1970 קובע: "...הנאשם רשאי להעזר להגנתו בסנגור". כאמור, זכותו של הנאשם להחליט אם רצונו בסנגור אם לאו, ורצונו אוכלטימטיבי.

גם אם נתייחס לנטייה הגוברת "להשוות" את המצב בבתי המשפט הצבאיים למצב בישראל (על פי רוב, ולצער, על מנת כשכוכ ולא על מנת לחייב) עדיין מצויים נהיה באותו גדר בו גובה העונש הצמוד לעבירה הוא שיכריע חובת מנוי סנגור.

6. אשר ל"דברי הבלע של עו"ד צמל בעמ' השני למכתבה" - מי ככבוד הנשיא יודע כי על אותם "דברי בלע" שנאמרו פה אחד, בנוכחותו, על ידי כל עוה"ד המופיעים בגדה באותו מפגש יחיד, אמר הוא עצמו כי צודקים הם, ויש לעשות הכל כדי לשנות המציאות שהולידה אותם.

חבל שלא טרח לעשות דבר בעניין.

אני תקווה כי תצמח טובה מהשתלשלות עניינים זו - וכי המפגש המיוחל אכן יצא אל הפועל.

בכבוד רב,

כ. צמל, עו"ד.

העתק:
הפרקליט הצבאי הראשי.

ב"כ המערערת.

בית המשפט הצבאי לערעורים
 באיו"ש ובאזח"ע
 ת"ע 7 0157
 י"ח אלול תשמ"ט
 18 ספטמבר 1989

29 290 1988

לכבוד
 עו"ד יעקב רובין
 ראש לשכת עורכי הדין
 רח' שופן 2
 ירושלים

הנדון: פנייתה של עו"ד לאה צמל בנושא * שפיטה בהעדר עו"ד"
 מכתבה של עו"ד צמל מתאריך 17 אוגוסט 1989

1. עו"ד צמל מרבה בחודשים האחרונים, מאז הוקמה ערכאת הערעור בשטחים, לפנות אלי ישירות בתלונות ובטענות שונות ומשונות, בנושאים הנוגעים לפעילות כתי המשפט הצבאיים באיו"ש ובאזח"ע.
 במרבית המקרים נענית עו"ד צמל, תוך פרק זמן סביר, לפניותיה - לאחר בדיקה וברור הנושא, באמצעות קצינת בית המשפט לערעורים.
2. הפעם החלטתי לחרוג ממנהגי ולהשיב אישית למכתבה של עו"ד צמל מתאריך 17 אוג' 89 כיון שיש בו כדי להגדיש את הסאה והיבנו בגדר בזיון בית המשפט.
3. במכתבה סוענת עו"ד צמל כי בתקופה שבה שבתו עורכי הדין ונמנעו מלהופיע בבתי המשפט הצבאיים באיו"ש "נכפו" לקוחותיהם להודות כאשמה מבלי שהוכרה להם משמעות הדבר ותוך שימוש באיומים.
4. דומני כי דרושה מידה רבה של עזות מצח להעלות טענה מעין זו בשעה שעו"ד צמל וחבריה בחרו, מטעמים בלתי ענייניים, להמנע מלהופיע בבתי המשפט הצבאיים וחדלו מלייצג את לקוחותיהם. ספק רב בעיני אם טובת הנאשמים עמדה לנגד עיניה של עו"ד צמל כאשר החליטה ביחד עם אחרים להכריז על שביחת הופעה בבתי המשפט באיו"ש ולהניח לנאשמים להופיע כשהם אינם מיוצגים.
5. מאחר שדובר בהחלטה חר צדדית של עורכי הדין שלא להגיע לבתי המשפט, הנחיתי להמשיך בפעילות רגילה של הערכאות השיפוטיות בשטחים ושלא להכנע לתכתיבי השוכתים. באותה נשימה נאמר לשופטים כי יש להקפיד הקפדה מירבית על זכויותיהם של הנאשמים ולהבהיר להם את מהות ההליך ולסייע בידם ככל שניתן, כל זאת ברוח החלטה שניתנה על ידי בית המשפט לערעורים והעתקה מצורף למכתבי זה.
6. למיטב ידיעתי, איש מהנאשמים לא "אולץ" להודות כאשמה ובוודאי שלא ננקטה כלפיו לשון של איומים כי עונשו יהיה חמור במידה רבה אם לא יעשה כן. כמובן שאם היה מקרה מעין זה הרי שניתן היה להגיש ערעור או בקשת רשות ערעור לבית המשפט לערעורים ולהעלות את הטענות בצורה עניינית, הרף השמעת טענות כלליות

שאין להן כל אסמכתא ותימוכין.

7. אשר לחובת מינוי סניגור, הרי שעו"ד צמל מודעת בודאי לכך שבתיקים הנקבעים בפני דן יחיד, שסמכותו העונשית אינה עולה על חמש שנות מאסר, אין בית המשפט ממנה סניגור. מסתבר כי עו"ד צמל בוחרת להתעלם מכללים אלמנטריים אלה ומטיחה טענות חסרות שחר.
8. נדמה לי כי אין צורך להגיב על דברי הבלע של עו"ד צמל בעמוד השני למכתבה. עורכי הדין מופיעים בבתי המשפט הצבאיים בשטחים ומסייעים ללקוחותיהם בהצלחה רבה. אינני רואה מקום להדרש לתחושותיה האישיות של עו"ד צמל אך יחכן שמידוי פעם כדאי שגם היא תפשט במעשיה ובהתנהגותה באולמות בתי המשפט.
9. ההחלטה אם לטפל בפנייתה של עו"ד צמל מבחינת האתיקה המקצועית נתונה בידי גורמי הלשכה ואני אכבד כל קביעה אשר תיפול בענין זה.

העתקים:

א. הפרקליט הצבאי הראשי

ב. עו"ד לאה צמל ✓

בכבוד רב,

אורי שהם, אלי"מ
נשיא בית המשפט
הצבאי באי"ש ובאדח"ע

בית המשפט הצבאי לערעורים		
ובאזח"ע	באיו"ש	
0157	ת"ע 7	
תשמ"ט	אלול	י"ח
1989	ספטמבר	18

290 2 g 1988

לקבוע
 עו"ד יעקב רובין
 ראש לשכת עורכי הדין
 רח' שופן 2
 ירושלים

הנדון: פנייתה של עו"ד לאה צמל בנושא * שפיטה בהעדר עו"ד"
 מכתבה של עו"ד צמל מתאריך 17 אוגוסט 1989

1. עו"ד צמל מרבה בחודשים האחרונים, מאז הוקמה ערכאת הערעור בשטחים, לפנות אלי ישירות בתלונות ובטענות שונות ומשונות, בנושאים הנוגעים לפעילות בתי המשפט הצבאיים באיו"ש ובאזח"ע.
 במרבית המקרים נענית עו"ד צמל, תוך פרק זמן סביר, לפניותיה - לאחר בדיקה וברור הנושא, באמצעות קצינת בית המשפט לערעורים.
2. הפעם החלטתי לחרוג ממנהגי ולהשיב אישית למכתבה של עו"ד צמל מתאריך 17 אוג' 89 כיון שיש בו כדי להגדיש את הסאה והיבנו בגדר בזיון בית המשפט.
3. במכתבה סוקנת עו"ד צמל כי בתקופה שבה שבתו עורכי הדין ונמנעו מלהופיע בבתי המשפט הצבאיים באיו"ש "נכפו" לקוחותיהם להודות באשמה מבלי שהוכרה להם משמעות הדבר ותוך שימוש כאיומים.
4. דומני כי דרושה מידה רבה של עזות מצח להעלות טענה מעין זו בשעה שעו"ד צמל וחבריה כהרו, מטעמים בלתי עניינים, להמנע מלהופיע בבתי המשפט הצבאיים וחדלו מלייצג את לקוחותיהם. ספק רב בעיני אם טובת הנאשמים עמדה לנגד עיניה של עו"ד צמל כאשר החליטה ביחד עם אחרים להכריז על שביחת הופעה בבתי המשפט באיו"ש ולהניח לנאשמים להופיע כשהם אינם. מיוצגים.
5. מאחר שדובר בהחלטה חד צדדית של עורכי הדין שלא להגיע לבתי המשפט, הנחיתי להמשיך בפעילות רגילה של הערכאות השיפוטיות בשטחים ושלא להכנע לתכתיבי השוכתים. באותה נשימה נאמר לשופטים כי יש להקפיד הקפדה מירבית על זכויותיהם של הנאשמים ולהבהיר להם את מהות ההליך ולסייע בידם ככל שניתן, כל זאת ברוח החלטה שניתנה על ידי בית המשפט לערעורים והעתקה מצורף למכתבי זה.
6. למיטב ידיעתי, איש מהנאשמים לא "אולץ" להודות באשמה ובוודאי שלא ננקטה כלפיו לשון של איומים כי עונשו יהיה חמור במידה רבה אם לא יעשה כן. כמובן שאם היה מקרה מעין זה הרי שניתן היה להגיש ערעור או בקשת רשות ערעור לבית המשפט לערעורים ולהעלות את הטענות בצורה עניינית, הרף השמעת טענות כלליות

שאיך להן כל אסמכתא ותימוכין .

7. אשר לחובת מינוי סניגור, הרי שעו"ד צמל מודעת בודאי לכך שבתיקים הנקבעים בפני דן יחיד, שטמכותו העונשית אינה עולה על חמש שנות מאסר, אין בית המשפט ממנה סניגור. מסתבר כי עו"ד צמל בוחרת להתעלם מכללים אלמנטריים אלה ומטיחה טענות חסרות שחר.
8. נדמה לי כי אין צורך להגיב על דברי הבלע של עו"ד צמל בעמוד השני למכתבה. עורכי הדין מופיעים בבתי המשפט הצבאיים בשטחים ומסייעים ללקוחותיהם בהצלחה רבה. אינני רואה מקום להדרש לתהוותיה האישיות של עו"ד צמל אך יחכן שמידי פעם כדאי שגם היא תפספס במעשיה ובהתנהגותה באולמות בתי המשפט.
9. ההחלטה אם לטפל בפנייתה של עו"ד צמל מבחינת האתיקה המקצועית נתונה בידי גורמי הלשכה ואני אכבד כל קביעה אשר תיפול בענין זה.

העתקים:

א. הפרקליט הצבאי הראשי

ב. עו"ד לאה צמל ✓

בכבוד רב,

אורי שהם, אלימ
נשיא בית המשפט
הצבאי באיו"ש ובאדח"ע

ابو حسيين، مكتب محاميين
Abu Hussien Law Firm

אבו חוסיין, משרד עורכי-דין

مسند ابو حسيين . محام
صلاح ابو حسيين . محام

חוקיין אבו חוסיין . עו"ד
סאלח אבו חוסיין . עו"ד

DATE 15.12.88 تاريخ
REF. _____ رقم
DB

לגנוד
גב' נילי ארד, פרקליטה
מנהלת מדור כג"ץ
פרקליטות המדינה
ירושלים

ג.נ.

הנדון: תלונות על רשויות כלא מגידו

בהמשך לפנייתי מה 15.12.88 בה התלוננתי, בין השאר, על היחס הפוגע והמעליב של רשויות כלא מגידו הנני מוצא לפנות אליך שוב כדלהלן:

ביום כ', 2.12.88 התקשרתי לרשויות הכלא במגידו ולאחר המתנות רבות ואמתי עם חייל בשם ארכלי, כי אוכל לבקר עצורים שלי בכלא הנמצאים במתקן הכלואה מגידו ביום שני.

אכן ביום ר', 6.12.88 הנהגיע שותפי למשרד עו"ד אניס ריאר לבקור בכלא כמוסכס, אולם המתין 3 שעות תמימות יחד עם 2-3 עורכי דין מהשטחים ועו"ד סעיד עתילי, ולבסוף נאמר להם כי אין טעם בהמתנתם, וכי ישנה ישיבת קצינים כמתקן.

לומר לציין, כי נטעה בלכדי הרגשה ככזה שרשויות הצבא אינן מעוניינות לאפשר בקור עורכי-דין יעוץ-ט כמיטב יכולתם וסמכותם כדי לטרפד בקורים אלה שאם לא כן הכיצד תטכירי את פשת התנהגותם?

לא זאת אף זאת, הרבא לידעתנו, כי רשויות הצבא עושות הכנות להעברת העצורים למתקן קציעות כנגב, וכיני לבין עצמי אני מגלגל מחשבות כיצד יעליחו אז להעביר את העצורים לזתי המשפט. טכן, ולטורות היותם במגידו הם לא מעליחים להעביר עשירית מהעצורים לכיהמ"ש הצבאי כגנין... מוצא במרחק כטיעות אחדות ממתקן מגידו!

אנא תשובתך.

בכבוד רב ;
חוקיין אבו חוסיין, עו"ד

אגודה לזכויות האזרח.

أمر الفتح

SALEH & HUSSEIN ABU HUSSEIN, ADVS.
101 EL HANIN TRIANGLE

אום אלפחם- ☎ 063/51640-51647

4.5.88

לכבוד
הי וטען המשפטי
בית - אל

א.נ.נ.

הנדון - מתקן דהריה (דביר)

אני נונה אליך כדי לפתור הבעיות במתקן דהריה אשר מטכלות אפשרות שכ
עבודתוה"ד, והגנה ראויה על לקוחו.

המתנה אני מבקר תמיד במתקן הנ"ל ועורכי דין נוספים מבקרים. כדוגמא
הגעתי למקום ביום 13.4.88 בשעה 12:30. בזמן שהגעתי דיברתי עם החייכ
השומדעל השער והוא דיבר עם הרישום, ברישום אמרו לו שאמחין. המתנתי
עד שעה 16:30 בערך 4 שעות ללא תוצאה. פניות חוזרות ונשנות לשומר
ולחיללא נענו.

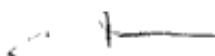
בשעה 16:30 הגיע הרשם נתתי לו דשימה של עשרים איש, לאחר שעה חזר
לאמר שהוא מצטער ואין לו השמות אלא רק אחד מרם.

בדהריה אין מאשרים לעו"ד, שכבר נכנס, לראות את לקוחותיו אלא למשך 20
דקות, ואין זה משנה מספר הלקוחות. קרה כבר שגדרשתי לראות 8 איש תוך
20 דקות. זה בזיון לעבודתנו.

לעיתים קרובות, כמעט תמיד, כאשר אומר כי הרשם כי העצורים אינם
נמצאים, ונבצר ממני לבקדם, בסופו של דבר מסתבר כי הם מצויים במקום,
וביקולי יצא נפסד.

אבקש לטפל בנושא בדחיפות.

בכבוד רב,

אליסע שובאן, עו"ד

أبو حسيين، محب حاسين
Abu Hussien Law Firm

אבו חוסין, משרד עורכי-דין

محبة ابو حسيين, محام
عالي ابو حسيين, محام

1 חוסין, ע"ר
1 חוסין, ע"ר

DATE 15.12.88 تاريخ
REF. _____ رقم
DN

777 פ א ק ס

לכבוד
גב' נילי ארד, פרקליטה
ראש כג"ץ בפרקליטות המדינה
פרקליטות המדינה
רח' סלאח אלדין
ירושלים

ג.נ.

הנדון: שחרור עצירים כלואים

בהמשך לשיחתנו הטלפונית מתחילת השבוע, הריני מתכבד להעלות על הכתב את תוכן פגיותי:

- א. הנני תושב העיר אום אל פחם ומתגורר בשכונת עין-איברהים הנושקת לכביש ואדי עארה.
- ב. בעת האחרונה שכנים רבים ספרו לי, כי עצירים בטחוניים תושבי הגדה המערבית ועזה, המשתחררים באישון לילה מכלא מגידו, הנמצא במרחק כ-8 ק"מ מצומת א.א.פחם, מתדפקים על דלתותיהם בכוח פנים ומבקשים שקלים אחדים למימון נסיעתם הכיתה לאחר ששחררו מהכלא ללא פרוטה בכיסם.
- ג. מברור שערכתי עם עצירים בטחוניים שאני מייצג נאמר לי, כי דבר המצאו של כסף בכיסם של עצירים תלוי במזלם הטוב או הרע בעת מעצמם, אם נעצרו כשכסף נמצא בכיסם, הכסף נשמר בפקדון ומוחזר להם עם שחרורם ואז אין בעיה, אולם הכעיה קיימת בקשר לעצירים הנעצרים מנתיים בלילה או בדרך חזרה מעבודה כשאיך בכיסם כסף.
- ד. מקרהו של העציר המנהלי מחמוד אחמד סאלח אבו אלרוב:

...2/..

ابراهيم، مكتب محاميين
Abu Hussien Law Firm

אבו חוסיין, משרד עורכי-דין

مكتب المحامين، حاتم
مكتب المحامين، حاتم

1 חוסיין, ע"ד
2 חוסיין, ע"ד

DATE _____ תאריך
REF. _____ מס

2

1) כיום 5.12.88 יצגתי את העציר המנהלי מחמוד אחמד סאלח אבו אלרוב, כלוא מס' 5865 כועדת ערר על מעצר מנהלי במתקן קציעות, הנ"ל נעצר מנהלית כיום 25.9.88, וסמוך לאחר מעצרו הוגש ערר לועדת ערר, הערר נקבע ליום 14.11.88, ומשום מה מישהו סבר, כי מן הדין לדחות את שמיעת כל העררים כאותו יום בגלל כנוס המועצה הלאומית הפלסטינית באלג'יר? ! מהו עניין שמיטה להר סיני עד כאן יכולתי להבין, אולם מדוע לא הודיע לי על דחיית הערר אין דעתי מבינה, ואף כיום - 10.11.88 דאגתי שמזכירתי תודא עם האחראית על שמיעת העררים באם העררים מתקיימים ננאמר לה כן לצערי הרב, כשהייתי חולה עד מאוד נסעתי לקציעות ושם בנקל נאמר לי, כי אין עררים היום?

2) הערר כאמור הוגש בתחילת אוקטובר ונשמע רק כיום 5.12.88, והשופט הורה על שחרורו על הערר לאלתר, והוא שוחרר כיום 6.12.88 בשעה 3.00 אחה"צ בצומת ערר כשארן לר פרוטה ככיסו, וכשקבאטי מרוחקת ממקום מגוריו כ 300 ק"מ.

בקור עצירים בנתי כלא :

א. אתור עצירים : קיימת בעיה רבתי וחמורה עד מאוד באתור עצירים כטחוניים ולעתים הנני מרים ידיים בפני הורי העצירים שדי קצרו מהושיע, את גנ' גיטה מנית-אל קשה עד מאוד להשיב בטלפון, אפילו אחרי נסיונות של ימים הצופים עם מזכירה וטלפון פנויים, וכנראה הדרך היחידה הסבירה לאתור עציר כיום הינה הצלב האדום, ה י ת כ ן ? !
בררתי בשירות בתי הסוהר כירושלים כאם ניתן לקבל מידע על מקום מעצרו של עצירים הכלואים בנתי הכלא המוחזקים על ידי הצבא ונעניתי בשלילה.

ב. בקור עצירים ככלא מגידו ובכלא עתלית : מנסיוני המר עם חיילי שני כ"ש הכלא האלה, אני יכול כלשוך המעטה לאמר, כי המסר ברור - "אל תחזור לכאן שוב", בשבוע החולף בקרתי בפתחו של כלא - מגידו פעמיים, אני ועו"ד אניס ריאר, ובשני המקרים חכו יחד אתנו עורכי דין מהשטחים ומטירה ולאחר ציפייה דרוכה בשמש של מספר שעות נאמר לנו, כי אין אפשרות לבקר את העצירים.

...3/..

ابراهيم، مكتب محاميين
Abu Hussien Law Firm

אבו חוסיין, משרד עורכי דין

مسجله ابراهيم حسبه : عام
مسجله ابراهيم حسبه : عام

אבו חוסיין, עו"ד
אבו חוסיין, עו"ד

DATE _____ تاريخ
 אריך
REF. _____ رقم
 DB

3

להלן הצעת יעול מעשית לאלה שמעוניינים להתייעל אם בכלל ? :

א. רשויות הצבא יסיעו את העציר למקום מגוריו .

ב. לחילופין , עָזִיר יקבל מקופת "מדינת הסעד" סכום כסף שיספיק לו להגיע למקום מגוריו וישוחרר
כשעה סבירה , כך שיוכל להשתמש בתחבורה צבורית כמקום שיהיה בחינת "אורח נוטה ללון" ? !

ג. לחילופי חילופין , באם "מדינת הסעד" מסרבת לשלם מקופתה דמי נסיעה שיורשה להקבל דרך הקנטינה
באמצעות הוריו סכום כסף סביר שיספיק לו להגיע בחזרה לביתו בעת שחרורו .

ד. תמסר הודעה למשפחת העציר סמוך לאחר מעצרו על מקום מעצרו ומספר הכלוא שלו .

ה. יוקם גוף צבאי שיספק מידע לעורכי דין בדוגמת שירות בתי-הסוהר ושיהיה אחראי על ארגון בתורי
עורכי הדין .

ו. התליית בקורים של עורכי הדין ומשפחות בבתי הכלא תפורסם בכלי התקשורת מיד .

ז. ערעורים של עצירים מנהליים ישמעו תוך זמן סביר של שבועיים לאחר הגשתם כמצוות בג"ץ .

הנני תקווה , כי פנייתי זו תובא בפני הגורמים המוסמכים לשם דיון באם רצונם של אלה להתייעל

נכבד רב ;
חוסין-אבד-חוסיין, עו"ד

advocato
P O A D M A N S O R
44915 - tyra
TEL. 052 938122

עורך דין
פּוֹאֵדְמָנְסוֹר
טירה - 44915
טל . 052-938122

תאריך : 2.1.89

לכבוד	לכבוד
פרקליט צבאי ראשי	היועץ המשפטי לשיו"ש
ח"שג המנון סטרטשנוב	אל"מ דוד יהב
חקריה - תל-אביב	בית - אל

א.נ. הנדון :- תלונה על פגיעה בכבודי כעורך דין וכפרט במילוי תפקידי בעת הופעתי בבית המשפט חצבאי בגנין ע"י כב' השופט ס"של והנאשם ס"ל

הנני לפנות אל כבודכם בעניין כדלקמן :-

1. בתאריך 27.12.88 בבית המשפט בג'נין הופעתי כפרקליטו של המעורר מדהר תיוסיר ערבאסי אשר עצור מיום 6.9.88 בחיק 68 5098 של וזשג. חיה קבוע להוכחות .
2. עדי התביעה בתיק לא הופיעו , וכך הקורה לעיתים קרובות , לטעמי גם בתיקים אחרים דבר אשר אינו מאפשר לקיים משפט כמות
3. הואיל והעדים לא הניעו , והעצור נמצא בכלא מאז 6.9.88 ברקשתתי לשחררו בערבות על כי נגרם לו עינוי דין ולפי דעתי גם אם יורשע לא יודון לתקופה ארוכה יותר למה שהוא עצור עד כה .
4. הבקשה לשחרור בערבות נדחתה תוך ציון שאין לה בסיס כלשהוא אך כי ציינתי שיש לנאשם סיכוי לצאת זכאי מפאת חומר הראיות הלקוי שבדיו התביעה , ולחלופין אחד מעדי התביעה טרם נשפט .
5. כב' השופט דרש לקבוע את המשך הדיון בתיק ל 11.4.89 תאריך רחוק ביותר בהתחשב כי הנאשם הוא במעצר עם כל המשתמע מהמגור לעול במכתבי זה .
6. מפנה שחרגשתי שייגרם עוול לנאשם , התנגדתי לקביעת הפיקוד המנוי והסברתי זאת לכב' השופט .
7. כב' השופט סירב לשמוע את נימוקיי להקמת טועד הדיון ולשאלתיו מדוע אינו רוצה להקדימו הוא התרמח , ללא כל סיבה , ונאמר לעברי "אל תתחצף" !

8. לא הבנתי במה התחצפתי כאשר יוני ממלא את חובתי כעורך דין ואמרתי שאין בפנייתו משום חוצפה . השופט עמד על שלו וטעק עלי בלומרו : "אתה כן מתחצף משום שכבר אדף פעם ביקשו ממני להקדים את הנוטרים ואני לא הקדמתי" , כאילו הדבר צריך לשמש וימוק לעו"ד להפקיד את מרשו ולא להעיד , אפילו , לבקש הקדמת מועד .
 9. כאשר ניסיתי להסביר טוב כי לא בחוצפנות מדובר אלא בחובתי לבקש את הקדמת הדיון כפי שמורה לי העצור . הצטוויתי ע"י השופט ללדובב את אולט המשפטים .
 10. הרגשתי פגוע ומפוזר לעיני הנאשמים וביניהם הקדים שלי הקהל ועורכי הדין אשר נכחו באולם והם כאשר בנוספר אשר יהיו מוכנים להעיד על נכונות דבריו , ואמרתי שאכן אין לי באמת רצון להיות לטן כאשר כוונתי הייתה ליחס של זלזול להשפלתו בו זכותי מצד השופט אשר אמר לי " אתה עוד תראה את התוצאות " .
 11. התנהננות שלי השופט איננה הולמת את מעמדו לחלוטין , יתירה מזו ישנו כטן ניצול לדעה של מעמדו של השופט ופגיעה גסה בעורך דין הממלא את תפקידו .
 12. אנו עורכי הדין מצווים , לפי כללי העתיקה , לדמו סניגוריה על לקוחותינו "ללא מורא וללא משוא פנים" , אך ביצר אובד לעשות זאת כאשר השופט משיל עלי מורא , מבייש אותי בעיני מרטי ודני השמחתי ובכך פוגע קשות במילן תפקידי והן בפרנסתי , על לא עוול בכפי
 13. לא פעם פגע השופט יהושע הלוי בעורכי הדין בהפנינו לא פעם יחס עויין כלפיהם כאילו שהם מפריעים לו . ען הם לא הורינו וזרייה כי מסיבה זאת הפגיעות נמשכות עד שהניעו למה שמתואר למן
 14. אבקש מאת כבודכם להתערב על מנת שתקדים כאלה לא ישנו זכי אובד להמשיך ולמלא את תפקידי כחוק , ולא ארגיש כנאשם בהפגיעה בנתי שופט כסניגורו על נאשם .
- לתשובת כבודכם אצפה בהקדם .

בכבוד רב

 פואר מנסור - עו"ד

- העתק לשכת עורכי-דין - ירושלים .
- העתק האגודה לזכויות האזרח - תל-אביב

נספח ח': מעצר עד תום ההליכים, רבחי עזיז ג'ואברה, תיק 267/89

מעצר עד תום ההליכים ומעצר מינהלי לרבחי עזיז ג'ואברה, תיק 267/89

נעצר ב-26.4.89 בחשד להפרת סדר והטרדת חשודים בשיתוף פעולה. בתום 18 ימי המעצר לא שוחרר והוחזק ללא צו שופט שלושה ימים במעצר.

ב-16.5.89 הוארך מעצרו ב-45 יום על ידי שופט.

בפרק זמן זה התייצבה עורכת דינו שלוש פעמים בבית המעצר על מנת לבקש לשחררו בערבות, אלא שהתביעה הופיעה בכל פעם ללא התיק ולא נעשה דבר.

עורכת הדין הגישה תלונה ליועץ המשפטי בבית-אל על כך שמרשה "הוחזק 3ימים שלא כחוק". העתק התלונה הוחתם ב-3 ביולי 1989 לאשר את קבלתה.

עם תום 45 ימי המעצר הנוספים, הגיעה עורכת הדין לדהריה ושם נמסר לה כי מרשה עומד להשתחרר. בעודה ממתינה, ונפגשת עם לקוחות אחרים, הודיע לה הרשם כי התקבלה הוראה טלפונית ובה צו מעצר מינהלי על-שם מרשה. עורכת הדין ערערה על חוקיות הצו הטלפונית, אולם הרשם הודיע לה כי לא יוכל לשחרר את מר ג'ואברה, משום שתאריך הפקודה הוא לאותו יום, דהיינו 29.6.89.

מר ג'ואברה הועבר לענתות שם נמסר לו ב-12 ביולי בלבד צו מעצר מינהלי שמתחיל בתאריך זה. כלומר, מתאריך 29.6.89 ועד 12.7.89 הוחזק ללא כל צו חוקי. יתרה מזו, תקופת המעצר המינהלי נקבעה לו רק מתאריך הוצאת הצו, כלומר מה-12.7.89, וכל תקופת מעצרו הקודמת לא נלקחה בחשבון.

נספח ט': דיון בתיק 2572/89, ברמאללה

תיק 2572/89, רמאללה 12.9.89, בפני השופט איזקסון

הנאשמים קמים.

השופט - שישבו.

(הנאשמים יושבים בקהל מפוזרים בין 23 איש)

שופט	עו"ד עודה, אתה מייצג אותם?
עו"ד עודה	אני מייצג את 4, 3, 2, ומרי רוק את 1, 6 ו-4 במשותף.
עו"ד רוק	5 שוחרר.
שופט	כן.
עו"ד עודה	אנחנו מבקשים לזכות את הנאשמים מהסיבות האלו:
שופט	1. בישיבה האחרונה 26.6.89 הייתה החלטה מאדוני הנכבד בתיק. לא בדיוק. זה לא אני.
עו"ד עודה	אני לא מדבר על אדוני עצמו, אני מדבר על בית-המשפט.
שופט	אדוני, תעבור ישר לנימוק השני חבל על הזמן.
עו"ד עודה	הנאשמים היו בכלא חודש וחצי, ביניהם גם נאשם מס' 5, שזוכה מפאת הספק של מה שאמר העד.
שופט	הבנתי, הבנתי, רק שנייה.
עו"ד עודה	(רושם וקורא בקול - העצורים היו עצורים חודש וחצי.)
שופט	הנאשמים הוזמנו כ-7-6 פעמים ועדי התביעה לא התייצבו. הרביעי הוא עד מקומי.
עו"ד עודה	עד מקומי יותר טוב. הוא כמו אח שלהם. למי צריך להאמין לאח שלהם או לבן דוד שלהם?
עו"ד עודה	לאח שלהם. אבל אח שלהם לא בא חצי שנה.
עו"ד רוק	יש הרבה אינפורמציה לא נכונה.
שופט	החמישי היה עיוור והעידו נגדו שהוא זרק אבנים.
עו"ד עודה	למה עיוור לא יכול לזרוק אבנים? מישהו אמר לו שפה יש צבא והוא זרק.
שופט	בית-המשפט ראה את הבחור העיוור. הוא לא יכול ללכת בעצמו.
שופט	הבנתי, הבנתי.
עו"ד עודה	העד העיד על עצמו במשטרה: אני משוגע.
שופט	הרבה אנשים צריכים להגיד את זה על עצמם אבל אין להם אומץ.
תובע	התיק אינו לפני. משאיר את זה לשיקול בית-המשפט.

(אחרי הפסקה)

שופט שיקומו כל החבר'ה. חסר אחד.
עו"ד רוק לאחד מהם היה כבר משפט.
שופט פסק-דין: הואיל וכבר הארכתי בהחלטתי בתיק 2314 ודברי שנאמרו שם יפים וישימים גם בתיק זה. וכן גם בשל עינוי הדין שנגרם לנאשמים, וטיבו של חומר הראיות, אני מזכה את הנאשמים בתיק זה.

המזוכים יוצאים. השופט קורא להם חזרה.

שופט דחילק, לא לזרוק אבנים. זה לא אומר שלא עשיתם משהו רע זה שזכיתם בגלל טעויות של כל מיני אנשים. זה לא אומר שאני חושב שלא זרקתם אבנים, אני בטוח שאתם זרקתם אבנים.

נספח י': דו"ח על ביקור בבית המשפט הצבאי ברמאללה – ד"ר עידית דורון ופרוטוקול הדיון

יום בבית-המשפט הצבאי ברמאללה, עידית דורון (5.7.89)

ביום א' 18.6.89, אני מתייצבת בבית-המשפט הצבאי ברמאללה למשפטו של בורהאן אלעיסה, תושב דהיישה, שנעצר ביום 16.4.89 ומאז כלוא במגידו. בכתב האישום, שהוגש ביום 30.4.89, הוא נאשם ביידוי אבנים לעבר חיילי צה"ל בזמן עוצר.

בוהראן מוכר לי כתלמיד האוניברסיטה העברית, הלומד חינוך לתואר מ.א.. במשך השנה שוחחתי איתו כמה פעמים, הוא סיפר לי על הקושי שיש לו לשלם את שכר הלימוד הגבוה, אך אמר שהוא מוכן לעשות כל מאמץ כדי ללמוד. זוהי הסיבה שבגללה באתי למשפטו - רציתי לנסות למנוע ששנת הלימודים שלו כולה תירד לטמיון. בשבוע שבו נערך המשפט מתחילות בחינות סוף השנה, וקיוויתי שאולי אפשר יהיה להשיג שחרור, לפחות בערבות, כדי שיוכל לגשת לבחינות.

כאשר הגעתי לבית-המשפט התברר לי כי מספר התיק של בוהראן אינו מופיע ברשימות של משפטי היום, וכי הוא עצמו לא הובא כלל ממקום מעצרו במגידו. הסנגור, עו"ד עודה, עומד על כך שהמשפט כן נקבע להיום, ואכן אנו רואים, הוא ואני, כי הדבר אפילו רשום ביומן מזכירות בית-המשפט.

עו"ד עודה נגש אל התובע, סגן גבריאל ויצמן, בקשר לבוהראן, ומספר לו על בואי. התובע מבטיח להתייחס

בחיוב לבקשת השחרור בערבות, אך אומר כי השופט בוודאי לא יסכים לדון בה ללא הנאשם וללא התיק.

עו"ד עודה מתעקש, ולמרות הכול מעלה את הנושא לדיון בפני השופט איזקסון, כשהוא מציין כי נמצאת באולם מורה מן האוניברסיטה שבה לומד בורהאן. השופט שואל מי המורה ואני קמה על רגלי. כבוד השופט מעיר על כך

שאני מורה-אישה, על פי המראה, והדבר מצחיק אותו משום מה. ואז הוא אומר: "לא תוכלי לשאת את כל

הנאומים שהכנת, כי התיק איננו." עו"ד עודה עונה כי פתח תיק-משנה במזכירות, לאחר שנתגלה שהתיק עצמו

לא נמצא שם, לכן לא קיימת בעיה פורמאלית של תיק. (בעיית אי-הימצאותו של הנאשם לא מטרידה איש). כבוד

השופט שואל היכן בורהאן לומד, ומופתע לשמוע שבאוניברסיטה העברית: "לא ידעתי שמקבלים אותם

באוניברסיטה העברית". לאחר מכן שאל מה לומד בורהאן, ואני אמרתי שהוא לומד חינוך.

"זה מאוד לא חינוכי לזרוק אבנים" אומר כבוד השופט, וצוחק. "באיזו שנה הוא לומד?" שואל השופט, ואני עונה

כי הוא תלמיד מ.א.. "ובאיזו אוניברסיטה עשה את ה.ב.א.?" "באוניברסיטת בית לחם", התשובה מדהימה את

השופט: "אפשר עם ב.א. של אוניברסיטת בית לחם להתקבל למ.א. באוניברסיטה העברית?" כן אדוני.

כבוד השופט איזקסון אומר, שכאשר היה הוא תלמיד באוניברסיטה העברית הוא עשה בחינות במועד ב' כאשר

נקרא לשירות צבאי, ואיש לא מחה על כך. ולכן אינו רואה כל פסול בכך שבוהראן יפסיד את מועד א'. עו"ד עודה

ממשיך ללחוץ, ומזכיר לתובע כי הבטיח להתייחס לבקשה בחיוב. השופט אומר לשניהם כי ישוב לדון בעניין

לאחר שייגעו לכלל הסכמה.

לבסוף, מסכים התובע לאפשר שחרור בערבות של בורהאן, לאחר שנודע לו כי אסכים לחתום על ערבות צד ג'.
הסנגור והתובע מודיעים לשופט על הסכמתם, ואז, לתדהמת שני הצדדים, נותן השופט החלטה לדחות את
ההסכם שביניהם ולהשאיר את בורהאן בכלא עד לתאריך החדש שנקבע למשפט כעבור חודש .

תיק מס' / /

מס' הדף

18.6.1989

בפני ימ"ת אונקס
התלוצץ: מס' אונקס
התלוצץ: אלב צ'רפה / זשני. קאלמ ש.
הקולמוס י"א הלבא אהלא

ז'אם צ'רפה: דבקטט שחורו בקרחה לא לני. הקולמוס
כי קאלמ מס' 1 הנין סטופט אהנין אהלו לני.
התלוצץ: אפי. קאלמ מס' 1 התביעה ל' אהנין בקאלמ
המאני. המורה לאו ל' ל' בהו הנילסט דונק
אהול ערבה אפתיצ'בלא אהורה אלו אינל.
ויש א' דבתים הלא. קאלמ מס' 1
אני אהנין אהור, אהנין אהור, אהור, אהור
לא אהור ל' ערבה צ'רפה ל' אהור
המורה. אפי. קאלמ הנין התביעה אהור.
צ'רפה: אפי. קאלמ מס' 2 יני חולב אהור הנין אהור
התלוצץ: אפי. קאלמ מס' 1 אהור אהור 1970
התלוצץ.

באף צ'רפה בקולמוס. התלוצץ אהור אהור
התלוצץ, ל' אהור קאלמ צ'רפה הנין סטופט אהור ל'.
באפי. קאלמ אהור. התלוצץ הנין אהור אהור
א' אהור אהור אהור אהור. כי קאלמ אהור
באפי. קאלמ אהור אהור אהור אהור אהור
הקולמוס אהור אהור אהור אהור.

התביעה בצבא התלוצץ אהור אהור
כי ל' קאלמ אהור אהור אהור אהור אהור
אהור אהור אהור אהור אהור אהור אהור
התלוצץ אהור אהור אהור אהור אהור אהור
אהור אהור אהור אהור אהור אהור אהור

		1.
	זכה אבינו יחידינו צלמנו אלו של יא וס' א.	2.
		3.
	אשר התבארה מאזהב לא לא מאזהב לפי העקרונות	4.
	שצויה אפסית אל התבארה פנים חלטה לעבירה, א	5.
	הולכה נכונה / או נכונה / או שקלוים במהות זה	6.
	בידה, שקלוים אחריה אל אזהב אפסית א אזהב שפסית	7.
	בהלכה אזהב פחמיטה במחשבת זה. אזהב אזהב אזהב כי	8.
	אזהב שקלוים פחמיטה קיימה ולכן כאילו לחם אזהב / א	9.
	סיבה אזהב - בתחום, שקלוים אזהב אזהב אזהב אזהב	10.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	11.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	12.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	13.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	14.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	15.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	16.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	17.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	18.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	19.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	20.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	21.
	אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב אזהב	22.
		23.
	ה'ס / 93/46 סכום בפסו כ"ח חרף 2 סה 85	24.
	הפתטה בידינו זכה נתנה דו לה תשלום באזהב אזהב	25.
	ה'ס / 93/46 סכום בפסו כ"ח חרף 1 אזהב 146 נתנה	26.
		27.
		28.
	ה'ס / 93/46 סכום בפסו כ"ח חרף 1 אזהב 146 נתנה	29.
		30.
		31.
		32.

פרוטוקול

חיק מס' / /

מס' הדף

.1

.2 האירועים הנוגעים לתלמידי אסכולה אשר נחשפו בתקופת החלטה

.3 ארבעה אנשי מפתח, המשוייכים למוסד המודיעין אשר לחברת המטכ"ל

.4 השקולות של כוונה לשלוח את הנתונים למערכת של קואליציה צבאית

.5 בראייה כוונה להתגייס:

.6

.7 כ"ש / 84 / 994 סכום הפדיון זה תלם 4 ק"מ

.8 119 א"מ / כ"ש / 894 / 2 / ק"מ סכום הפדיון / או תלם 4

.9 ק"מ 42

.10

.11 בקיבולת מלאה של סולק בו אין אפילו ק"מ

.12 תפוסתו דבר כי אין מקום אחר של סוף להם ולבנות

.13 אחר לא בקיבולת של מדינת ישראל והיא אפילו אפילו אפילו

.14

.15 פתיח ופניה קודם למוסד המודיעין אפילו אפילו אפילו

.16 19.7.1989 - למשל / מלצד עומק / קאשאים למלאם

.17 לכן אצד התבועה פתיחה

.18

.19

.20

.21

.22

.23

.24

[Handwritten signature]

פרוטוקול

סיווג בטחון

בית חרין

תיק מס' / /

מס' הדף

.1
.2 האדמונים הנוכחים אצלנו הם אפילו גם מהם בענין החלטה
.3 /הפעל/ זאת הפינה, ואפשרות - עבודה אחרת - אשר לחברה ולחברים
.4 השקולים שיהיה בהם זכות בחירה ולצדו של קאולר ע"ת
.5 בחלופים כולה בחינת ע"ב:
.6
.7 כ"ש / 84 / 994 סכום הפדו זה חלק 4 קנה
.8 119 / 2 / 894 סכום הפדו / או חלק 4
.9 קנה 44
.10
.11 בקיבלו טלפון שלי סלר כי אין אפשרות בין שני
.12 פעולותיה דבר כי אין מקום אשתכח של טלפון מהם לא בקבלו
.13 אחר לא בקבלו טלפון. אשתכח אשתכח דגלו אשתכח בקבלו.
.14
.15 פתיח ודו"ח קנה אשתכח אשתכח
.16 - 19.7.1989 / אשתכח / אשתכח / אשתכח / אשתכח / אשתכח
.17 לכן אצד התבועה פתיח.
.18
.19
.20
.21

נספח י'א: שאלוני בצלם לתצפית

בתי דין צבאיים בשטחים

שם השופט: שם:
שם התובע: תאריך:
עורך-דין: מקום:
אשמה:
מעצר בתאריך:
כמה פעמים הוזמן לדיון:
במקרה של היעדרות נאשם, עדים או עורך דין (סיבה ודרך טיפול של השופט):
מהלך הדיון:

נספח יב': מכתב של סרן משה בכר לרמ"ט הפיקוד והפצ"ר

איזור יהודה ושומרון
התביעה הצבאית
נפות יהודה
סימוכין: 669
תאריך: מ.5.89

פקמ"ז / רמ"ט הפיקוד
מפצ"ר / פצ"ר
גפת רמאלכה / נשיא בהמ"ש הצבאי לערעורים
איו"ש 877 / מפקד
מפצ"ר / תצ"ר
מח"ט יהודה
איו"ש/יועמ"ש
מתקן דביר / מפקד
מתקן דביר / ק. רישום

הנדון: משפטים מהירים בחברון

1. לאתמוכ יום ב' 8/5/89 היו קבועים 18 (שמונה עשרה) תיקי שיפוט מהיר שכ נפות בית לחם וחברון, אשר אמורים היו להידון כולם בחברון.
2. ע"י מזכירות בית המשפט הצבאי ברמאלכה נמסר לי כי המשפטים תואמו כמקובל עם החטיבה בחברון ורשימת התיקים שנקבעו לאותו יום הועברה לתביעה מבעוד מועד והתובע שהופיע בחברון צוייד בכך תיקי התביעה הזרושים.
3. בהגיע השופט והתובע לחברון, ולאחר בדיקה מקיפה שערכו במקום, הוברר להם כי אף לא אחד מן הנאשמים לא נמצא במתקן ההשגיה בחברון, שלא לדבר על כך שאף לא אחד מן העדים כא התייצב למתן עדות. גם במהלך היום, עד שעות אחר הצהריים המאוחרות, לא הובא אף נאשם ולא התייצב אפילו עד אחד לרפואה.
4. מוכן כי במצב דברים זה לא ניתן היה לקיים אף לא אחד משמונה - עשר המשפטים המתוכננים.
5. אין להרבות מיכים אודות החומרה אותה יש לייחס להשתלשלות האירועים המתוארת לעיל, בעיקר על רקע הדיונים הרבים שקוימו בנושא, הלכם בפורומים רחבים ובכירים.
6. התוצאה החמורה ביותר מבחינתה של התביעה הצבאית, כתוצאה מהתרחשות תקלות מן הסוג המתואר לעיל, הינה אכדו השליטה לענין הארכות המעצר עד תום ההליכים.
7. דהיינו - הנאשמים בתיקי השיפוט המהיר הועברו למתקני מעצר שונים מבלי שהוארר מעצמם עד תום ההליכים המשפטיים בשעה שתוקף פקודות המעצר הנוכחיות שלהם עתיד להסתיים בימים הקרובים, אם לא הסתיים כבר. כתוצאה מכך מוטלת על התביעה מטלה כבדה שהיא מתקשה לעמוד בה - לאתר לאן הועבר כל עצור, להביאו להארכת מעצר ולהאריך מעצרו עד תום ההליכים, והכל תוך פרק זמן מינימלי.
7. נדרשת תשומת לב כל הגורמים הנוגעים ברבר למניעת הישנות חרפות מן הסוג האמור העתיד.

משה בכר
תובע צבאי

נספח יג': דיון בתיק 1104/89 ברמאללה

תיק מספר 1104/89 בפני השופט איזקסון, מתאריך 12.9.89, בבית-המשפט ברמאללה (הדיון התנהל כולו בעברית)

- השופט אל התובע : מה קורה בתיק הזה? נדרשתם לבצע בדיקה? הבדיקה בוצעה? הנאשם סירב לעצור לבקשת חיילי צה"ל. זה שהוא נהג בלי רישיון זה מסוכן. הוא מסוגל להרוג אנשים, אבל זה שהוא סירב לעצור זה חמור מאוד.
- השופט אל הנאשם : ב-1 בספטמבר '88, באזור בית עומאר, בשעה 30:10, נהגת במכונית גולף כחולה של אבא שלך בלי רישיון נהיגה, ולא הסכמת לעצור כשחיילים הורו לך לעצור. נהגת בלי רישיון?
- נאשם : כן.
- שופט : היום יש לך רישיון נהיגה?
- נאשם : היום יש לי.
- שופט : הנה, לא שפטו אותו בזמן אז הוא הוציא רישיון נהיגה.
- שופט אל הנאשם : זה נכון שחיילים אמרו לך לעצור ולא עצרת?
- נאשם : לא.
- שופט : החיילים בקשו ממך לעצור? אם החיילים לא אמרו לך לעצור איך הם ידעו שאין לך רישיון נהיגה?
- נאשם : ראיתי את החיילים ועצרתי בצד. הסתובבתי וחזרתי ועצרתי ליד הבית של חברי. היו הרבה חיילים ברחוב אז התחילו לחפש בתוך הבתים. שאלו אותי של מי הרכב.
- תובע : זאת עבירה פלילית רגילה, אפשר להטיל עליו פסילה.
- שופט : עכשיו אי אפשר להטיל עליו פסילה, הוא כבר ישב חודש במעצר.
- שופט אל הנאשם והתובע : דברו ביניכם אחר-כך.

פסה"ד בבג"צ 670/89

הערה:

תשובת דובר צה"ל לשאלותינו הגיעה בשעה שהדו"ח כבר היה בבית הדפוס, לפיכך לא התייחסנו לנתונים אלה בגוף הדו"ח. התשובה במלואה מופיעה בנספח ב'.

מתוך כ-40,000 פלסטינים שנעצרו, מציין דובר צה"ל כי כ-17,000 הועמדו לדין על עבירות של הפרת סדר. מתוכם הורשעו כ-10,000 וזוכו כ-400 נאשמים.

עוד מציין דובר צה"ל כי בין התאריכים 1.5.89 ועד 30.10.89 שוחררו בערובה 314 איש. יצוין כי במאי '89 שוחררו 142 איש, בספטמבר 25 ואילו באוקטובר שוחררו רק 24 איש. נתונים אלה מצביעים על אפשרות ששינוי נהלי השחרור בערובה גרם אכן לצמצום במספר המשוחררים, כפי שמצוין בדו"ח זה בפרק ד'.

מנתוני דובר צה"ל עולה כי משפטים של כ-7,000 איש טרם הסתיימו. שאלותינו לאחר כמה חודשי מאסר זוכו הנאשמים ולאחר כמה חודשי מעצר החל הדיון במשפטים נותרו ללא מענה.

¹ הצו בדבר מעצרים מינהליים (הוראת שעה) סעיף 1א1.

² הפצ"ר, תא"ל אמנון סטרשנוב, במסיבת עיתונאים, חדשות, 19.10.89, על הארכת תקופת המעצר המינהלי. ראה גם "בצלם", דפי מידע, אוגוסט, ספטמבר 1989.

³ P.Hunt, Justice? The Military Court System in the Israeli-Occupied Territories, (Al Haq – Law in the service of man, 1987)

⁴ V. Sherry, Boycott of the Military Courts by West Bank and Israeli Lawyers, (Lawyers Committee for Human Rights, 1989).

⁵ צו בדבר הוראות ביטחון (אזור יהודה ושומרון) (מס' 378) התש"ל, 1970, להלן - "הצו".
⁶ סעיף 3 לצו.

⁷ סעיפים 39, 41, 50 לצו.

⁸ כפי שמצוטט בדו"ח מבקר המדינה (35) לשנת 1984.

⁹ סעיף 11 לצו.

¹⁰ סעיף 12 לצו.

¹¹ סעיף 15 לצו.

¹² סעיף 8 לצו.

¹³ סעיף 8 לצו בדבר סניגוריה בבית-משפט צבאי (יהודה ושומרון) (מספר 400) תש"ל-1970 - המגדיר סניגור כעו"ד מקומי או ישראלי.

¹⁴ סעיף 4 לצו בדבר סניגוריה בבית-משפט צבאי (יהודה ושומרון) (מס' 400). הצו אינו מבהיר מהי "אשמה חמורה" ולפיכך לא ברור מתי יש חובת מינוי סניגור.

¹⁵ על הדעות השונות בקשר למשמעות הקמת ערכאת הערעור, ברוך ברכה, הארץ, 30.1.89; דרוויש נאסר, על המשמר, 6.4.89; ומאמר מסכם של עוז פרנקל, גירוזלם פוסט, 7.4.89.

על פי דברי יו"ר איגוד עורכי-הדין הערבים בגדה עלי גוזלאן, עורכי-הדין הפלסטינים מחרימים את ערכאת הערעורים בטענה שהיא נועדה בעיקרה לתביעה לערער על קולת העונש, וכי פסקי-דין שמתקבלים בערכאת הערעורים קובעים נורמה של עונשים גבוהים מהמקובל.

¹⁶ האגודה לזכויות האזרח בישראל, זכויות חשודים ונאשמים, (ירושלים תשמ"ו), עמ' 11.

¹⁷ סעיף 78 (ג) לצו.

¹⁸ סעיף 51 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) התשמ"ב 1982. סעיף 54 מוסף: "על אף האמור בסעיפים 51 עד 53 רשאי שופט של בית-המשפט העליון לצוות על הארכת המעצר, או על מעצר מחדש, לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים, ולחזור ולצוות כך מזמן לזמן".

¹⁹ סעיף 53 לחוק סדר הדין הפלילי. ראה סייג בסעיף 54 שם.

²⁰ האגודה לזכויות האזרח, זכויות חשודים ונאשמים, עמ' 17.

²¹ סעיף 78 ג'.

- 22 ראה תצהיר של עו"ד אוסמה עבדאללה מוחמד זיד, נספח ג'.
- 23 צו בדבר הוראות ביטחון (יהודה ושומרון) (מס' 378) תש"ל-1970, סעיף 78 א (ב).
- 24 מתוך עתירת מוסא יונס מוחמד עודה, אחמד גבר יוסף שאהין, עזיזה ג'מעה סלימאן אבו שקרה, והאגודה לזכויות האזרח בישראל באמצעות עוה"ד דן סיימון נגד מפקד כוחות צה"ל באזור יו"ש וברצועת עזה. בג"צ 670/89.
- 25 סעיף 78 א (ג) באותו צו.
- 26 עו"ד עלי גוזלאן ל"בצלם", 26.10.89.
- 27 עו"ד אביגדור פלדמן ל"בצלם", 13.11.89.
- 28 עו"ד דן סיימון, בג"צ 690/89.
- 29 הודעה מטעם ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, בג"צ 690/89.
- 30 הודעה מטעם ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, בג"צ 690/89, ראה נספח ו'.
- 31 מכתבו של עו"ד דן סיימון אל היועץ המשפטי בנספח ה' מפרט את הפרות ההתחייבויות של מפקדת כוחות צה"ל בגדה.
- 32 עו"ד מרי רוק בראיון ל International Lawyers Committee-כפי שפורסם בדו"ח שלהם Boycott of the Military Courts by west Bank and Israeli Lawyers
- 33 סעיף 78 א (א)
- 34 בראיון ל"בצלם", ירושלים, 26.10.89.
- 35 ראיונות "בצלם" עם עו"ד אנדרה רוזנטל (31.10.89), עו"ד אוסמה עודה (27.10.89), עו"ד איברהים ברגותי (26.10.89), עו"ד לאה צמל (25.10.89), עו"ד גיאד בולוס (25.10.89).
- 36 עו"ד אביגדור פלדמן ל"בצלם", 13.11.89.
- 37 24.8.89 רמאללה.
- 38 10.9.89, 24.8.89, רמאללה.
- 39 25.10.89 רמאללה, עורך-הדין אבו לילה.
- 40 תיק 2276/89 ברמאללה, 10.9.89.
- 41 תיק 1299/88 ברמאללה, 25.10.89.
- 42 תיק 1469 בפני השופט הס ברמאללה, 25.10.89.
- 43 ב-10.9.89 לא הגיעו כל העצירים מעופר.
- 44 25.5.89 רמאללה.
- 45 רמאללה, 24.8.89, בפני השופט שפירא.
- 46 רמאללה, 10.9.89.
- 47 חוסיין אבו חוסיין ל"בצלם", 3.10.89.
- 48 תיק 2454/89 ברמאללה.
- 49 ידיעות אחרונות 3.11.89, "איש מילואים נלקח למעצר כדי להעיד במשפט"
- 50 רמאללה, 12.9.89.
- 51 תיק 2314/88 - רמאללה 12.9.89.
- 52 ניסוח לא מדויק זה: "עדי התביעה לא התייצבו 5 או 6 פעמים, 6 או 7 פעמים", חוזר ומופיע בהרבה מאוד מהדיונים.
- 53 ב-12.9.89, ברמאללה, לא נמצאו התיקים 2277/88, 2436/89, 2354/89, 2359/89 ו-4694/89, התובע הופיע ללא התיקים 2572/89, 4158/89 ו-2483/89 ובתיקים 2318/89 ו-2534/89 לא נמצא חומר החקירה החיוני בתיקי התביעה.
- 54 רמאללה 17.9.89.
- 55 תיק 4493, 24.8.89, רמאללה.
- 56 24.8.89 רמאללה

⁵⁷רמאללה, 10.9.89, 4660/89.

רמאללה, 10.9.89, 4208/89.

רמאללה, 12.9.89, 2138/89.

רמאללה, 12.9.89, 2534/89.

⁵⁸צו 378.

⁵⁹שופט המילואים הורה לשחרר את הנאשם מוסא אל-עמור בערובה של 1,500 ש"ח לאחר שישב 5 חודשים במעצר ועד התביעה לא הופיע.

⁶⁰תיק 2481/89 רמאללה, 12.9.89.

⁶¹השופט שפירא, רמאללה, 24.8.89.

⁶²תיק 1104/89 רמאללה, 12.9.89, דיווח מילולי של הדיון ראה נספח י"ג,

⁶³השופט איזקסון ברמאללה, 12.9.89.

⁶⁴תיק 2481/89 בפני השופט איזקסון, ברמאללה ב-12.9.89.

⁶⁵24.10.89 בפני השופט שפירא.

⁶⁶12.9.89 רמאללה, 25.10.89 רמאללה

⁶⁷תיק 6977/89 שכס, ביום 18.10.89.

⁶⁸דיון בתיק 6977/89 בשכס, 18.10.89.

⁶⁹עו"ד מרי רוק בראיון ל"בצלם" 22.9.89.

עו"ד אוסמה עודה בראיון ל"בצלם" 27.10.89.